

מהדורת 'קדן טלל' מכה

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• בלק •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" טדיה
ע"ש ב"ק אדמו"ר דבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד בשמירת העינים
תלוי צלם הפנים
מילתא חדת"א

יב הגו שחור לחיים
נעוץ אורה חסדי לפיפת השכונ
ספיר ויהלום

ז עיקר קדושת האדם
היא בשמירת העינים
איצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובחדת בחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת כהלכה • בעל העקידה

מפרגמי אורייתא

בלק תשפ"ו

שלוש רגלים

מהררי קדם קרא בלק מלך מואב לבלעם לקלל את ישראל. אך זממו לא עלה בידו, ובכל פעם נהפכה הקללה לברכה. ויש להבין, במה היה כוחם של ישראל גדול כדי שלא יצליח בלעם לקללם.

ונראה כי טעם הדבר פשוט מאוד, וכבר הודיעתו אתונו של בלעם במה שהוכיחה אותו בזה הלשון (במדבר כב כח): "מה עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים, ופירש רש"י: "רמז לו, אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה".

כי הנה כתב הטור בהלכות ראש חודש (אורח חיים סימן ת"ז) כי שלושת הרגלים נתקנו כנגד שלושת האבות; פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק, וסוכות כנגד יעקב.

צורים וגבעות

לא לחינם נחלקו הברכות לשלוש קבוצות. דבר זה נרמז בשלושת הרגלים שעושים ישראל, כנגד שלושת האבות, אשר כל אחד מהם עמד מנגד לקללת בלעם והפכה לברכה.

אחר שכנה בלק שבעה מזבחות והקריב פר ואיל במזבח, אמר בלעם את הברכות הראשונות והחל לדבר על האבות הקדושים והאימהות הקדושות (במדבר כג ט): "כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב".

'ראש צורים' אלו האבות, ו'גבעות' אלו האימהות. אולם כאן בתחילה עסקינו באב הראשון - אברהם העברי, אשר לבדד היה מול כל העולם, ובגויים לא התחשב. ואברהם אבינו הוא המעמיד את ההיפך הגמור מבלעם הרשע, בהיותו עמוד החסד, ובזכותו זכו ישראל לברכות הראשונות.

גבורת יצחק

שוב הלך בלק עם בלעם למקום אחר, ושוב בנה מזבחות, וגם שם התגלה הקדוש ברוך הוא לבלעם, וכה דיבר (במדבר כג כא): "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו". דברים אלה שייכים למתן תורה, על סגולת ישראל המיוחדת אשר מתרחקים מן החטא ולא נמצא בהם אוון, וגם אם נכשלו הרי יכולים הם לטהר עצמם בכח התורה. ומעלה זו באה להם מכח יצחק אביהם, אשר היה במעלה עצומה על ידי שמסר נפשו לקרבן לה', ובזה מרוחקים ישראל מכל פגם. ועוד, כי 'תרועת מלך' באה מן הגבורה, ולשופר של מתן תורה.

שלימות יעקב

הברכה השלישית, בה נזכרה מעלת 'כרע שכב כאר' כנזכר לעיל. גם הפעם לקח בלק את בלעם למקום אחר, וגם בפעם הזו ראה בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל. נושא הוא אל המדבר פניו לחפש חטאים שיוכל לקטרג על ידיהם, אך גם שם לא עלה זממו בידו, וכך אמר (במדבר כד ה): "מה טבו אהליך יעקב משפנתך ישראל".

כל עניני הברכה רומזים ליעקב אבינו בבירור, וגם נזכר כאן בשתי שמותיו - יעקב וישראל. יעקב היה אביהם של שנים עשר השבטים הקדושים, ולמקנהו עשה סוכות, אשר בזכות זה זכו גם בני ישראל לחג הסוכות, סוכה שיכולים כל ישראל לשבת בה.

את כוחו הגדול של יעקב ואת יחודן של ישראל ביקש בלעם לעקור בקללתו, לפגום בשלימותם המיוחדת, ביחד שבטי ישראל ההולכים אחר יעקב אביהם ומבטאים את מציאות שלימותו של המובחר שבאבות. אולם קללה זו נעשתה לברכה ולהכרה בכוחן של ישראל.

(מתוך "ענינים מאירות" להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

תפארת שלמה | עקר קדשת האדם היא בשמירת העינים א
באר יעקב | ימי בין המצרים שבתדשי העינים, עתידין להתהפך לימים טובים ולמוצעים א
תורי זקב | בית הפנסת גורם לאדם זכיות רק כאשר מתנהג בתוכו כראוי בדיני התפלה א
נחל יצחק | המדברים בתפלה מכיאים רעה לביתם ולחונף בניהם א
אמונת ישראל | ברפת בתי כנסיות של בלעם לא התבטלה מפאת הבטחון ששורה בהם א
ערבי נחל | הבטחון צריך להיות רק בחסדו ותפלו אף יש לידע שמצד עצמו אינו ראוי ב
תורת שמואל | דחק הפרנסה מחמת שהבטחון אינו כראוי ב
תורת אבות | על ידי גדרים וסגים מכניעים כח הסטרא אחרא ב
קדשת לוי | מי שעושה רצון קונו, בכל מצב שמזדמן לו מתבונן מה רצון ה' בעת ב
רזין דאורייתא | יתבונן שהכירו טוב ממנו ויתקן מעשיו ונקדים התשובה לכל מעשיו ג
דברי אמונה | על ידי זכירת הבורא ותפלו בכל עת אין באים לידי חטא ג
מאור ושמע | לעתיד לבא כל ישראל יהיו צדיקים וידעו את השם, ויהיה נפר לעיני האמות שכל הבראה היתה בשביל ישראל ג
פתוחי חותם | גם כשישראל בגלות מעלים את נצוצות הקדשה ג
פתוחי חותם | ורדת ישראל היא להעלות הנצוצות ולכן אי אפשר לקלקלם ד
צמח ה' לצבי | על ידי שיחיד להיות רודף אחר הפגוד יגיע אליו הפגוד ד
לקוטי שיחות | הדייק בפסוק 'וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ' ד
לקוטי מוהר"ן | עצימת העינים בפסוק ראשון של קר"ש ובשכמל"ו סגלה להתגברות על הרגורים רעים ה
פני מנחם | כל מה שרואה האדם הוא עבור תקון מסים ה
מגן אברהם | חרדת בלק ומואב היתה מכח התפלה של פשוטי עמק ישראל ו שפתי צדיק | למוד עצום לכל אדם שלא יתיאש מלשוב בתשובה שהרי אפלו בשביל גוי ערל ברא השם ותפלו בריאה מיוחדת כדי להתזירו בתשובה ו
זרע ברוך | הורדת בלק ממלכותו ו
אמרי שפר | ההבדל בין תשובת רבי יוסי בן קסמא לתשובת בלעם הרשע ז
בני יצחק | הרמת קולו של בלעם ז
ברפת טוב | הגנת ושמירת השמות הקדושים ז
ויאמר שאול | השקצת השכינה על עשרה מישראל ח
שמן ראש | תשובת ישראל מתקבלת כי נחשבים כבנים לה' ח
שמן המאור | סימן הליכת הנחשים ח
מושב זקנים | ראית הרשעים שנפלטו מהעון ח
פנים יפות | שמירת ישראל מכח עניי הפגוד ח
יקהל שלמה | הזקרת עון העגל כדי שייסלקו הענינים ח
שמן הטוב | הסתלקות עניי הפגוד כדי שתחול ברפת בלעם ח

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:

מוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

קו מענה הלכה
02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחברים
הגיוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

שירות למייל האישי

לחדרת הנילון: https://www.oralsharim.com

עיצוב ועמוד עלונים שיק קר

נושאים בפרשת בלק

שמירת העינים

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

עקר קדשת האדם היא בשמירת העינים

וְכִסְּהָ את עין הארץ' (כב ה). ידוע כי עקר הקדשה של האדם בשמירת העינים בחינת הראות, כמו שכתוב (בראשית לח כא) 'אֵינָהּ הַקִּדְשָׁה הִיא בְּעֵינַיִם' - הקדשה הוא בעינים, לכן צריך שמירה מעלה מאד, כי הנה ראיה שמיה הנה (בבא בתרא ב:), רצה לומר שפוגם בשם י"ה כנודע.

וזהו שכתוב 'וְכִסְּהָ את עין הארץ' - לשון פסוק עינים, שראה בלק את בני ישראל ששומרים בחינת הראות. אבל אצל בלעם הרשע כתיב (להלן כד ד) 'נִפְלּוּ וְגִלּוּ עֵינַיִם', רצה לומר זאת הנפילה שלו, כי היה גלוי עינים, שלא שמר בחינת הראות כנ"ל:

באר יעקב

רבי יעקב ישכר בער מנדבורנא זיע"א

ימי בין המצרים שבחדשי העינים, עתידיו להתהפך לזמנים טובים ולמועדים

וַיֵּרָא בלעם כי טוב 'בעיני' ה' לברך את ישראל (כד א). נראה לברך זה הכתוב, כי הנה נודע אשר חדשי תמוז אב הם בבחינת העינים, ובחדשים אלו 'עיני עיני ירדה מים' (איכה א טז) על גלל החרבן.

וַיֵּשׁ אומרים תקון חצות בימי בין המצרים שבחדשים אלו, ואף אותם שאינם עורכים תקון חצות מכל מקום נוהגים לומר קדם ברפת המזון מזמור על נהרות בבל, גם אם במשך כל ימי השנה אין נוהגים לאמרו אפלו בימות החול. ולעתיד לבוא כאשר נזכה במהרה בעזרת ה' לביאת משיח צדקנו, הימים האלו יתהפכו לששון ושמחה, ומלבד כ"א ימי המועדים שבמשך השנה, יהיו כ"א ימים אלו גם כן ימים טובים.

הרמז בלשון הפסוק

וַיֵּרָא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, פרוש שראה שהקדוש ברוך הוא חפץ לברך את ישראל שהימים האלו שבחדשי תמוז אב המכונים עינים כנ"ל, יתהפכו לששון ושמחה בבחינת טוב שיהיו ימים טובים.

וְלִכְךָ תכף וישא בלעם את עיניו (שם ב) ופרש רש"י 'בקש להכניס בהם עין רעה', דהינו שבלעם בקש להמשיך בחינת רע בעין, שלא תהיה הגאלה השלמה ולא יהפכו הימים שבחדשי העינים ליום טוב חס ושלום. אמנם 'וַיִּהְיֶה ה' אֵלֶיךָ לך את הקללה לברכה', והימים האלו בקרוב ממש יתהפכו לששון ושמחה בביאת משיחנו במהרה (תשמ"א):

מעלת בתי כנסיות

תורי זהב

רבי בנימין מזאליצ'יץ זיע"א

בית הכנסת גורם לאדם זכויות רק כאשר מתנהג בתוכו כראוי בדיני התפלה

מָה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל, כנחלים נטיו כגנת עלי נהר באהלים נטע ה' פארזים עלי מים (כד ה-ו).

אמר רבי חמא ברבי חנינא, למה נסמכו אהלים לנחלים, דכתיב כנחלים נטיו כגנת עלי נהר באהלים נטע וגו', לומר לך מה נחלים מעלין את האדם מטמאה לטהרה אף אהלים מעלין את האדם מפך חובה לכך זכות (ברכות טז).

והנה זהו בודאי כששוכן בבית הכנסת ביראה ואהבה, כמו שאמר יעקב אבינו 'מָה נִרְאָה הַמָּקוֹם הַזֶּה' (בראשית כח יז), ומקנים כל הדינים התלויים בבית הכנסת, שאינו מדבר בו אפלו שלא בשעת התפלה, ומכל שכן שלא ידבר בשעת התפלה וקריאת התורה, וזהיר שלא יענה אמן תומה וקטופה וחסטתה, ומתפלל בכונה, דאז מוחלין לו בודאי עונותיו ויוצא מלא זכויות.

זהירות משיחה בטלה ומחלקת

אבל אם חס ושלום מדבר בה שיחה בטלה, ומכל שכן בשעת תפלה וקריאת ספר תורה, ועונה אמן תומה כו', ומכל שכן כשיש מחלקת חס ושלום בבית הכנסת, דאיתא בגמרא דפעם אחת היה מחלקת בבית הכנסת ואמר שהוא סבא תמהני אם לא יהיה בית הכנסת זה בית עבודה זרה, וכן היה נעשה בית עבודה זרה, ובהור (ח"ב קלא:) החמיר מאד מאן דמשתעי בבית הכנסת לית ליה חולקא בעלמא דאתי.

והנה בודאי איש גרוע כזה, אם יכנס לבית הכנסת מלא זכויות יצא מבית הכנסת מלא עונות, וחוזר מזו שיבטל על ידי שיחתו אמן יהא שמה רפא ויבטל ענית אמן לגמרי, ולפעמים לא יש בבית הכנסת רק מנגן מצמצם, וכשאין תשעה העונים אמן על ברכות הש"ץ כשחוזר התפלה בקול רם, אזי גורם שיכרך הש"ץ חס ושלום ברכה בטלה, ויחמא לשון מענשה:

נחל יצחק

רבי יצחק אייזיק מזיטשקא זיע"א

המדברים בתפלה מביאים רעה לביתם ולחונן בנייהם

מָה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל (כד ה). 'אהליך יעקב' הינו הבית הפרטי של כל אחד ואחד, 'משכנתיך ישראל' הוא הבתי מדרשות ובתי כנסיות.

ואמר 'מָה טבו אהליך יעקב' הינו שהטובה והברכה לביתו יבוא ממשכנתיך ישראל, והינו דאם משיג בבית המדרש ללמוד ולהתפלל בכונה טוהרה, אזי כשמיגע לביתו משיג הקדשה לביתו, וכאשר בניו הולכים עמו לבית המדרש לומדים ממנו התנהגות טובה.

ולא כאלו הריקים אשר מדברים בתפלה והורסים כל גדר המקדש מעט, דעל ידי זה הורסים גם 'אהליך יעקב', שבימים אינו מתנהג על פי ההלכה, וגם הילדים ההולכים עם אביהם לבית המדרש ורואים התנהגותו, וממנו ילמדו אם לא מאביהם.

על כן רמז בזה ששיגית בבית המדרש בהתנהגותו ומשיג על ידי זה לביתו כל ההשפעות טובות וחונן לבניו כראוי:

אמונת ישראל

רבי ישראל מגראז'יסק זיע"א

ברכת בתי כנסיות של בלעם לא התבטלה מפאת הבטחון ששורה בה

איתא בסנהדרין (קה:) כל ברכות בלעם חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות [וכו']. כי נודע שפאשר רצה בלעם לקלל את ישראל, היה מבקש מקום פרוצת ישראל, ששם תחול הקללה שחשב, אף הקדוש ברוך הוא הפכה מיד

נה כג) 'לא יתן לעולם מוט לצדיק' קאי על כל ישראל שנקראים צדיקים, למה אינו נמשך ההשפעה לישראל לפרנס לכל אחד ואחד בשפע.

אך יש לומר דבאמת 'לא יתן לעולם מוט לצדיק' קאי על כל ישראל, ומפני מה הוא הדחק לפרנסה מאד, להיות כי הבטחון אינו כדבעי למהרי, שהרי כתיב (שם) 'השלף על ה' יהבך', שצריך לסמוך ולבטח בהקדוש ברוך הוא ואז הוא נכללף. **אכל** כשאנינו בוטח כדבעי, ותולה שמה שהשתפר זהו על ידי שהרבה במשא ומתן והלף בתחבולותיו לכלכל ולנהל הדבר זה היה הגורם לפרנסה, ובאמת אינו כן, ועל ידי מחשבותיו אשר לא טובים הנה מפסיק השפע בפרנסה, ואם היה בוטח בהשם יתברך לעשות תורתו קבע ומלאכתו צראי היה משתפר ביותר הרבה, והיה מתקדם בו הפסוק 'השלף' כו'.

לכן העצה היעוצה לכל אחד מישראל לבטח בהשם יתברך, שהוא יתברך ישלח לו עזרתו מקדש בפרנסה הנצרכת לו, ויתעסק במשא ומתן באמונה לעשות מסחר הקרוב לשכר, ולא להרבות במסחרים רבים, כי זהו נגד הבטחון, כי היד ה' תקצר להושיע הן ברב הן במעט מסחר, ואם כי צריך לעשות הפלי ולהרבות בה כמו שכתוב 'כלים רקים אל תמעיט' (מלכים ב' ד ג) עם כל זה לא ישפח חס ושלום על העקר (פרשת בלק):

הארנה, והוי ליה למימר פאריה יבטח. **ותרין**, דאדרבה, הצדיק מפתח עצמו

תמיד (ובדרך שאמרו ר"ל (ילקוט רמז קלא) אין הבטחה לצדיקים שירא תמיד שמא יגרם החטא), ולכן אף שבוטח בה מצד גדל כחו של השם יתברך, מכל מקום מעט חלוש הבטחון מצד עצמו, שירא פן יגרם החטא, ודומה כמו הכפיר שאין כחו חזק כל כך ויש קצת חלישות בבטחונו מצד עצמו רק שבוטח בהארנה שכתו רב.

ואמנם על ידי שהוא מפתח תמיד נצול מהעברה, ולכן על ידי מה שהוא אינו בוטח רק ככפיר, על ידי זה הקדוש ברוך הוא מגביהו באמת ומגבירו כמו הארנה.

והינו הו עם שטבע שלהם כך הוא, כי **כלביא יקום**, שהוא בעצמו אצל עצמו אינו רק כלביא שהיא הנקבה של הארנה, ועל ידי זה וכארי יתנשא, שהקדוש ברוך הוא מגביהו ומגבירו כמו הארנה שכתו רב וחזק ונכון:

תורת שמואל

רבי שמואל מליובאוויטש זיע"א

דחק הפרנסה מחמת שהבטחון אינו כראוי

הלא אנו רואים שהרבה מישראל דחוקים בפרנסה, ואם שמה שכתוב (תהלים

לטובה, וזאת היתה רק לשעה, ואחר כך עברה הטובה ההיא, כי עצם הדבר הנהו רע.

ואמרו במדרש שבלעם ראה את הצרות שעתידי לבוא על ישראל, ומוכן שבעת שהצרות שולטות אז לב הסובלים אותו נאנח, ובה מציא לו בלעם מקום שתחול הקללה, אבל הפכה הקדוש ברוך הוא לטובה והיה רק לשעה, ואחר כך עברה הטובה הלזו.

אך הברכה של בתי כנסיות ובתי מדרשות היתה יוצאת מהקלל, שבבתי קדש אלו נעשו בני ישראל חורין מדאגות ואנחות, ומתאמצים בעבודה ובבטחונם בהשם יתברך, ומשליכים כל עניני עולם הנה אחרי גומ, ואין מקום להרעה שתחול עליהם, ולכן ברכה זו עומדת לעד:

עבודת הבטחון

ערבי נחל

רבי דוד שלמה אב"ד סורוקא זיע"א

הבטחון צריך להיות רק בחסדו יתברך

אך יש לידע שמצד עצמו אינו ראוי

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא (כג כד). יובן עם האמור בזהר הקדוש (ח"ב קמג.) שהקשה על מה שאמר הכתוב 'וצדיקים ככפיר יבטח' (משלי כח א), והרי הכפיר שהיא הנקבה אינה כל כך חזקה כמו

פרשת בלק

ואם בן בלעם שראה דבר תימה וחדוש שרביץ האתון תחתיו מה שלא עשה לו עד כה כמבאר בפסוק 'ההספן' כו' (פסוק ל), מהראוי לו להתבונן שרצון השם יתברך שישבו ולא ילף, ומה שהשם יתברך צוה לו לילך היה באופן כמו שאמר לו 'ואף את הדבר אשר אדבר' כו', כפי שיראה בעין שכלו האף רצון השם יתברך בן יעשה, אם בן היה לו לשום על לב ולא להפנות, ובמה שהפנה גלה בלעם עצם רשעתו, גם שרצון השם יתברך שלא ילף אף על פי בן הולך הוא ומכה בחרו אפו האתון על שמעכו בדרך לילך, לזה תרה אף המלאך עליו ואמר לו 'על מה הפית' כו':

כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו **הו עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב** (כג

ויאמר אליו מלאך ה' על מה הפית את אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי (כב לב)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

מי שעושה רצון קונו, בכל מצב שמוצאנו

לו מתבונן מה רצון ה' בעת

יש להבין למה תרה המלאך שהפה האתון, כל עוד שלא ראה המלאך, יש להפנות בהמתו שתלף בדרך הישר. ונראה דחרי אף המלאך היה, בין דהשם יתברך צוה לו 'לך עם האנשים ואף את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה' (פסוק לה), גלה לו השם יתברך שישמר כפי שיצונו, ומי שעושה רצון קונו, כשיראה איזה דבר תימה מתבונן בזה שמצוה לו השם יתברך אף יעשה, ואם עושה דבר ובפתע פתאם נולד בדרך דבר תימה וחדוש, מתבונן שבודאי רצון השם יתברך שלא לעשות הדבר הזה.

ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה. ותרא האתון את מלאך ה' ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר ויסף להפתה (כב כד-כה)

תורת אבות

רבי אברהם מסלונים זיע"א

על ידי גדרים וסיגים מכניעים כח

הסטרא אחרא

ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה וכו' ותלחץ רגל בלעם אל הקיר. כדי ללחץ את רגל בלעם – הלא הם כחות הסטרא אחרא – אל הקיר, להשפילם ולהכניעם, העצה היא לעשות גדר מזה וגדר מזה, הינו שבעת שעוסק בתורה ובעבודה יעשה גדרים שלא יפל בפניו ובמחשבות רעות, ובעת שעוסק בעניני עולם הזה צריך לעשות גדר שלא יתעבה ויתגשם על ידם:

הרמז בלשון הפסוקים

וְזֶה פרוש הכתוב. **כִּי מֶרֶאשׁ צָרִים אֲרָאנוּ**, רצה לומר מראשית היצירה 'אֲרָאנוּ' שהוא ראש להיצורים ובשבילו נברא העולם, אף עתה אין אמות העולם מאמינים זאת.

עַל זה אמר, **כַּעַת**, רצה לומר, יבא עת, רצה לומר לעתיד, אמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, רצה לומר שידור אמות העולם ויאמרו, כל מה שפעל אל - הינו בריאת עולמות, הכל נברא בשביל 'יעקב' - הינו בחינה קטנה, ולישראל - הינו בחינה גדולה, ורצה לומר ששביל אחד מישראל אפילו לקטן שבהם ראויים כל העולמות להברא בשבילו, וק"ל:

יֵלֵךְ מִיָּם מִדְּלִי וְזָרְעוּ בְּמִים רַבִּים וְיָרֵם מֵאֲנָג מִלְכּוֹ וְתִנְשֵׂא מַלְכָּתוֹ (כד ז)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

גם כשישראל בגלות מעלים את נצוצות הקדשה

יֵלֵךְ מִיָּם מִדְּלִי וְזָרְעוּ בְּמִים רַבִּים. כא להוסיף ולהוציא מלב בלק שלא יוכל לקלם גם לעתיד פשיהיו בגלות על עונותיהם ויהיו עניים מן התורה ומן המצוות, וברר לו עכשו שגם באותו זמן לא תשלט שום קללה בהם, שהרי גם פשיהיו ישראל בגלות לא יתבטלו מן התורה ומן המצוות, ובכל ימי גלותם הם מבררים הניצוצות, וכשישלמו להתברר יבוא מלך המשיח, ומלכותם תשאר קנימת לעד ולעולמי עולמים.

וְהִנֵּה עקר הניצוצות הם משבצה מלכים שמתו, והניצוצות הם אחוזות בתוך הקלפות, ועל ידי תפלות ותורה ומעשים טובים מתבררים מדי יום ביומו.

וְזֶה שאמר יל מים מדליו וזרעו במים רבים, הפונה, אף כשזרעו של העם הזה יהיה גולה במים רבים, שהם אמות העולם והסטרא אחרא הנקראים 'מים רבים' (ש"ח ט ז), אל תחשב שבאותו זמן תחול קללה עליהם ויאבדו חס ושלום, שהרי גם באותו זמן יל מים מדליו, שאף על פי שהם עניים ומשפלים בין האמות בגלות אפלו הכי יל מים מדליו, דהינו אפלו העניים שבגלות, מכל מקום יל מים מהם, דהינו עוסקים בתורה ובמעשים טובים הנמשלו למים.

וְעַל ידי זה נמשכה להם תועלת גדולה, שעל ידי זה וירם מאנג מלכו, הם הניצוצות של המלכים שמתו, יתרוקמו

שנתקרה אצלו האמונה ורחמנה לצלן, מה שאין פן מי שהוא חזק באמונת ה' אינו יכול לחטא.

הרמז בלשון הפסוק

וְזֶה שאמר לא הביט און ביעקב וגו', פרוש שהקדוש ברוך הוא אינו מוצא ואינו רואה ביעקב שום חטא ועון, ה' אלקיו עמו, הינו מפני שהשם 'יתברך' הוא תמיד עמם במחשבתם - לכן אינם חוטאים לפניו יתברך.

וְזֶה שמשם הכתוב ותרועת מלך בו, תרגם אונקלוס ו'שכינת מלכהון ביניהון', שעל ידי שהם מעמיקים מחשבתם בהשם יתברך שורה שכינתו יתברך בתוך פנימיות לבבם:

כַּעַת יֹאמֶר לְיַעֲקֹב וְלִישְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל

(כג כג)

מאור ושמש

רבי קלונימס סלמן עפ"טטיין זיע"א

לַעֲתִיד לָבֹא כָּל יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ צַדִּיקִים וְיִדְעוּ אֵת הַשֵּׁם, וְיִהְיֶה נֶכֶד לְעֵינֵי הָאֲמוֹת שֶׁכָּל הַבְּרִיָּה הִתְהַבְּשׁ בִּשְׂבִיל יִשְׂרָאֵל

כִּי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו וגו' (פסוק ט) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. נראה לרמז, ששני כתובים אלו מורים על ענין אחד, הגם שאין סמוכין להדדי.

וְהַעֲנִין הוא, שבאמת העולם לא נברא אלא בשביל ישראל, וכמאמר הכתוב (בראשית א א) 'בראשית' - בשביל ישראל שנקראו ראשית (ב"ר א א), וכל העולמות הן פדאי לצדיק אחד, פדאיתא בגמרא (ברכות ז:). כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה.

אך עתה בגלות המר, אין אמות העולם מאמינים זאת, וכמדרמה להם שבשבילם נברא העולם. אכל לעתיד פשיהיה ברורי עולמות, ואז ידעו פלם מה מקטנם ועד גדלם, וכל ישראל יהיו צדיקים, ויהיו כל העולמות פדאי לכל אחד ואחד מישראל. אשר לא כן עתה, שצדיקים המה מעטים, לכן כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה.

אכל לעתיד יהיו ראויים כל העולמות אפלו לקטן שבבישראל, וכל יושבי תבל ושוכני ארץ יאמינו אז זאת, שכל מה שנוברא ראוי אפילו לקטן מישראל, כמאמר הכתוב (זכריה ח כג) 'והחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים בכנף איש יהודי'.

רזין דאורייתא

רבי זאב צבי מזבאריז זיע"א

יתבונן שחברו טוב ממנו ויתקן מעשיו וינקדים התשובה לכל מעשיו

הכלל ידוע שהתורה אינה ספורי מעשיות, רק נצחיות, ומלמדת את האדם דרכי תשובה, ועוד שצריך האדם לראות שיבוא למדת ענוה ושלמות, וכשהוא בשפלות רואה וחושב תמיד שחברו טוב ממנו ועוסק בתשובה תמיד, ויעסק גם הוא בתשובה תמיד לתקן מעשיו ויהיה נעשה בריה חדשה.

הרמז בלשון הפסוק

וְזֶה כי מראש, הינו בתחלה עוד, כמו שהראש הוא עקר בגוף כמו כן צריך לראות שיהיה תשובה ראש לכל מעשיו. צרים, לשון בריאה. אראנו, הינו שיראה מתחלה לבוא לבחינת צורים, לשון בריאה, הינו שיעשה תשובה ויהיה נעשה בריאה בכל כלל הברואים. ומגבעות, לשון רום. אשורנו, לשון רואה, הינו שיראה להעלות הניצוצות הקדושות שגפלו בקלפה ורחמנה לצלן על ידי העברות, ואז יהיה לו טוב, וקא לציון גואל אמן:

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א

על ידי זכירת הבורא יתברך בכל עת אין באים לידי חטא

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו. נראה לפרש בהקדם מה שכתב בספר ישמח משה (פרשת נצבים ד"ה עוד יתבאר), וזה לשונו:

כתבו בספרים קושיא גדולה וחזקה על עוברי עברה, והוא תמיה קימת דלית ליה פריקו ולית נגר ובר נגר דיפרקינה, והוא, אם אתה עושה עברה קשה, ממה נפשך איך תחשב, אם אתה מאמין באמת שהאל יתברך רואה אותך, איך אתה עושה פנים גדול כל כך, שאתה יודע שמלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא רואה אותך והוא עומד אצלך ואתה עושה כך, הלא אם היה כאן איזה אדם, ומכל שכן אדם חשוב, ודאי לא עשית זאת בפניו בשום אופן, ואיך תעשה זאת לפני מלך גדול וגורא אשר כל דיירא ארעא כלא תשובין קמיה ואיך אימתך לא תבצחק, ואם תחשב שאינו רואה, זה קשה מן הראשון שאתה כופר בעקר וכו', עד כאן לשונו.

הרי לנו, שמה שהאדם יכול לפעל בעצמו לחטא לפניו יתברך, הוא מפני

ולא נאמר בקצור 'על כל הארץ' וכיוצא בזה. ובכלל למה להזכיר הימים (מים עד ים), הרי מלכותו של משיח היא על הארצות (יושבי תבל).

כדי לזכות לגאולה 'כללית' צריך להיות גאולה 'פרטית'

ויש לומר, כי כדי לזכות לשלמות גלוי מלכות מלך המשיח בכל העולם כלו (גאולה כללית), צריך להיות מעין זה בעבודת האדם (גאולה פרטית), שניצוץ משיח שבכל אחד ואחד (נקודה הפנימית שבלב) צריך להיות רודה ומושל בכל חלקי וענני האדם, וכיון שענני העקריות של האדם מתחלקים ל'ים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ', לכן גם במלכות משיח נאמר בן.

החלוק בין 'ים' ו'ארץ'

באור הענין: החלוק בין 'ים' ו'ארץ' הוא, ד'ים' מורה על דברים המכסים (כמו ברואי הים המכסים ב'מים'), ו'ארץ' מורה על דברים הגלויים. ובעבודת האדם: 'ים' קאי על כחות הנפש שבאדם עצמו, ו'ארץ' – פעולותיו בעולם שחוץ הימנו.

והנה בנוגע ל'ים' מדגיש הכתוב 'מים עד ים', שיש שני 'מים' שבהם צריך להיות הדרה והממשלה. ויש לבאר ענינם של שני ה'מים' בעבודת האדם, על פי מה שנאמר בנבואת זכריה (יד ט): והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלם חצנים אל הים הקדמוני וחצנים אל הים האחרון, שצל פי זה יש לפרש, דשני ה'מים' הנאמרים בנוגע למשיח – 'מים עד ים' – הם ה'ים הקדמוני' ו'הים האחרון', ראשית כל הימים ואחריתם.

בחינת 'ים' ו'ארץ' בעבודת האדם

ובעבודת האדם: 'הים הקדמוני' הוא ראשית כל הכחות, שהוא כח החכמה (ראשית המחיות), ו'הים האחרון' הוא אחרית כל הכחות, שהוא כח העשיה. ואין עבודת האדם בשלמות עד שהאדם רודה ומושל מראשית כחותיו, כח החכמה, ועד אחרית כחותיו, כח העשיה.

כלומר: בתחלת הכל צריך האדם להיות רודה בכח החכמה (ומחיות) שלו, שיהיה כלו בקדשה, פי כללות הנהגת האדם, לכל פרטית, תלויה בשכל שבראש, שהמח שליט על הלב לשמרו מתאוות רעות כו'.

אבל לאידך צריך להיות העבודה וההשפדלות להיות 'רודה' עד ים האחרון, כח העשיה שלו, וכפי שרואים במחש, שאפשר שבשכלו מבין האדם היטב כיצד צריך להיות הנהגתו בכל הפרטים, אבל

וזהו שאמר אמרתי כבוד אכבדך, רצה לומר אותו הכבוד שאתה רודף אחריו, אמרתי שאכבדך. והנה מנעך ה' מכבוד, ורצונו לומר מנעך שלא תשיגנו אף שאתה רודף אחריו.

לזה העצה לך ברח לך, רצה לומר תברח ממנו. אל מקומך, על דרך המכיר את מקומו (אבות פ"ו מ"ו), ויכול להיות שירדף הכבוד אחריו וישיגך:

הקדוש ברוך הוא הכניס בטבע הכבוד שלא יהיה קבוע בבני אדם כדי שידעו שכל הכבוד שבעולם הוא רק לו יתברך

והענין, כי ידוע כל מה שבא הקדוש ברוך הוא לכבודו ברא (אבות פ"ו מ"א), וזה הכבוד רודף אחר בני אדם והברואים לכבדם ולפאדם כדי שיקבד השם יתברך שבא בריות מכבדים ומפארים.

והנה ברא הקדוש ברוך הוא הגלגלים מתנועעים ומתגלגלים תמיד ולא בראם קבועים ועומדים כמו הארץ שהיא לעולם עומדת, שאלולי כן היו סוברים שהם אלהות והעולם קדמון, רק במה שמתנועעים ומתגלגלים אזי מכרח שהם מחדשים ולהם בורא המניע אותם, כי אין דבר מניע את עצמו רק בכח אחר פדוע.

כן הענין הזה, אם היה הכבוד קבוע באדם, אזי היה אומר שהוא מלך הכבוד והיה לוקחו לעצמו, לזה בראו הקדוש ברוך הוא שיהיה רודף אחר האדם, וברדיפתו הוא שופע על האדם ונתפכד האדם בו והכבוד אמתו להשם יתברך.

אבל אי אפשר לו לרדף אם אין אדם בורח מפניו, לזה צריך האדם לברח מפניו בכל כחו והכבוד רודפו בכל כחו, ואם אדם עומד מבריתו ורודה לקבלו, אזי תכף ומיד הכבוד בורח ואף שהוא רודף אחריו אינו משיגו. ובלי זה אי אפשר, כי לכן נקרא אדם 'הולך', שאינו יכול לעמד על מדרגה אחת אפלו רגע אחד, כמו הגלגלים שאינם שוקטים:

וירך מיצקב (ועל מלך המשיח אומר בן שנאמר בו (תהלים עב ח) 'וירך מים עד ים', רש"י) (כד יט)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

הדיוק בפסוק 'וירך מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ'

צריך באור, למה נאמר בקרא בתהלים 'מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ'?

ויעלו מתוך הקלפות ויחזרו למקומם מקום הקדש, ובזה ותנשא מלכתו, יורם קרן מלכות שמים ויבוא מלך המשיח. והנה אגג גימטריא שבעה, לרמוז על ניצוצות שבעה מלכים שהם טמועים בקלפות הנקראים אגג:

אל מוציאו ממצרים כתועפת ראם לו יאכל גוים צרי ועצמתיהם יגרם וחציו ימחץ. ברע שכב בארץ וכלביא מי יקימנו מברכיד ברוך וארריד ארור (כד ח-ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

ירידת ישראל היא להעלות הנצוצות ולכן אי אפשר לקלם

הוסיף לומר לו, אל תתמה על דבר זה ותחשב שלא יהיה, כי כך היה כבר במצרים, שהיו מטמעים שם הניצוצות, ולא יצאו משם ישראל עד שהעלו כל הניצוצות, כמו שנאמר (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים'.

וזהו שאמר אל מוציאו ממצרים כתועפת ראם לו, דהינו, בשעה שהוציאו ממצרים כל הניצוצות שהיו שם עשה להם פעול יעופף והפריחם והרימם מתוך הקלפות והביאם אצלו. אם כן, גם אתה אל תתמה אם תראה אותם נופלים ושוכבים בגלות, שהרי פריעת העם הזה ושכיבתו הוא בארץ וכלביא שהם כורעים ושוכבים על השרף, כך העם הזה ושכיבתו בגלות היה לטרף טרף ולהעלות הניצוצות.

וכיון שכן הוא העם הזה, מי יוכל לעמד כנגדו, ואני אין לי רק לומר לו בפה מלא, אתה העם הזה, מברכיד ברוך וארריד ארור, פי כן ברכו אדון הכל, ואמר לי גם אני (לעיל כב יב) 'לא תאר את העם כי ברוך הוא'.

ועתה ברח לך אל מקומך אמרתי כבוד אכבדך והנה מנעך ה' מכבוד (כד יא)

צמח ה' לצבי

רבי צבי הירש מנדבורנא זיע"א

על ידי שיהיה להיות רודף אחר הכבוד יגיע אליו הכבוד

קשה למה צוה לו לברח, ועוד למה לא אמר לו והנה מנע ה' כבוד ממך. ונראה לי שרמוז, על דרך שאמרו רז"ל (ראה עירובין יג:) כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו, וכל הבורח מן הכבוד הכבוד רודפו.

ומהמותרות, וכולל נשמתו במלכות שמים. וזה שתרגם יונתן על פסוק 'והמה בכים פתח אהל מועד' – 'בכין וקורין את שמע' (ח"א תורה לו):

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וינקם מתוך העדה וינקם רמח בידו (כה ו)

פני מנחם

רבי פנחס מנחם מגור זיע"א

כל מה שרואה האדם הוא עבור תקון מסים

וירא פינחס וגו'. מהו וירא פינחס, הרי כלם ראוי, כדכתיב 'לעניי משה ולעניי כל עדת בני ישראל' (פסוק ו). אלא דאיתא מהפצל שם טוב ז"ל וכמו כן כחבו המקבלים מהאר"י ז"ל שכל מה שהאדם רואה יש לו ללמד מזה, שאין מראין לו לאדם דבר אם לא שיש לו שיכות לזה.

דרכו של הרבי רבי זושא זיע"א

הרי רבי זושא ז"ל כשראה אחד חוטא אמר 'אוי זושא החוטא', ועל ידי זה הביא בחוטא הרהורי תשובה, וכאן כשפינחס ראה מעשה נורא כזה וידע שאין לו כל שיכות לזה הבין שמראים לו לפי שהוא צריך לעשות בזה דבר מה.

דברי רש"י בפרשת האפוד - ופתרון

וכמו שפרשו הצדיקים בדברי רש"י בפרשה של בגדי כהנה ואפוד וכו': ולפי אומר לי שהוא חגור לו מאחריו וכו' כמין סינר וכו' שחגורות השורות כשרוכבות על הסוסים, מהו הלשון 'ולפי אומר לי', אלא שפאשר ארע פעם ורש"י הקדוש ראה בזאת וידע שאין לו כל שיכות לזה, כשהגיע לפרשה של האפוד הבין שראה זאת כדי שתהא לו הכנה בענין האפוד שהוא מבגדי כהנה המכפרים.

מה שמראים לצדיקים הוא כדי שיפעלו תקון

כשמראים לצדיקים דבר שאין להם כלל שיכות לזה, הוא כדי שיפעלו אינה תקון בענין, וכן פנחס כשראה בן וראה שהשכינה מסתלקת מבני ישראל כדכתיב 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך' (דברים כג טו), ונסתלקה הקדשה כמו שנאמר (פסוק א) 'ויחל העם' - שנעשו חלון, הבין שעליו להוסיף יותר קדשה (שנת תשנ"ד):

ים ומנהר עד אפסי ארץ, שנוסף על השלמות של משיח עצמו, 'ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד' (ישעיה נב יג), הרי 'יתקן את העולם כלו לעבד את ה' ביחוד שנאמר כי אז אהפך אל עמים גו' לקרא כלם בשם ה' גו' (רמב"ם מלכים פי"א ה"ד), בגאולה האמתית והשלמה, תכף ומיד ממש (חלק לח עמ' 100 ואל"ף):

והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בכים פתח אהל מועד (כה ו)

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

עצמות העינים בפסוק ראשון של קר"ש ובשכמל"ו סגלה להתגברות על הרהורים רעים

כשקורין פסוק ראשון של קריאת שמע צריך להעצים את עיניו, בבחינת 'עוליתמא שפירתא דלית לה עינין' (ויהי ח"ב צה.), כי תקון של הרהורי וכו' שבא לאדם, שיאמר 'שמע' ו'ברוך שם' וכו', כי בשני פסוקים אלו יש שתיים עשרה תבות נגד שנים עשר שבטי י-ה, וארבעים ותשע אותיות כנגד ארבעים ותשע אותיות שבשמות שבטי י-ה, ויבדלת על מלכות שמים וכו' הוא נפרד מנשמותיהן דערב רב, שהיא שפחה בישא וכו', ונכלל בנשמות שבטי י-ה, בחינת 'אשה יראת ה' (משלי לא ט), אזי הוא בחינת סגירת עינים בשעת קבלת על מלכות שמים, להורות שעל ידי קבלת על מלכות שמים, הוא בבחינת עוליתמא שפירתא, דלית לה עינין, שהיא התאווה שכוללת המדות רעות של שבטים לשונות.

הדבוק בתאוות עליו להוריד דמעות בפסוק ראשון ובשכמל"ו

וכל זה כשיש לו לאדם הרהור באקראי בעלמא, אזי די לו באמירת שני פסוקים הנ"ל. אבל אם הוא חס ושלום רגיל בהרהור של התאווה הכלליות רחמנא לצלן ואינו יכול להפריד ממנה, אזי צריך גם כן להוריד דמעות בשעת קבלת מלכות שמים. כי איתא שהדמעות הם מותרות המרה שחורה, ומרה שחורה היא טחול, שהיא בחינת מלכות הרשעה וכו' שמשם נשמותיהן דערב רב, וכשמוריד דמעות אזי נדחין ויוצאין לחוץ המותרות. הינו התאוות וכו' הבאים מעכירת דמים של טחול

אין בכחו לשלט על עצמו להביאו לידי פעל, ועד לעשיה ממש. ואפשר שיהיה לו רגש טוב לכל דבר שבקדשה, כולל מחשבה טובה, ואף דבור טוב, ומכל מקום אינו בא לידי מעשה בפעל – והמעשה הוא העקר.

וזוהי ההדגשה, שעבודת האדם צריכה להיות 'מים עד ים' – כי אי אפשר שעבודתו תהיה בשלמות, מבלי הרהור והממשלה בשני קצוות אלו, 'הים הקדמוני' ו'הים האחרון', חכמה ומעשה.

על האדם לדאג מלבד שלמותו העצמית לתקון כללות העולם

אמנם, כל זה הוא באדם עצמו. ואף כח העשיה שלו, מעשה בפעל, שהוא רק בדרךים שמחוץ הימנו, מפל מקום אפשר להיות שפנות עשיותיו אינה כדי לפעל מחוץ הימנו, אלא זהו רק חלק מעבודתו עם עצמו, שהבחינה שהוא חדור כלו בקדשה היא כאשר בא גם לידי מעשה בפעל.

וזהו שממשיך בכתוב שלא מספיק 'מים עד ים', אלא צריך להיות גם כן הרהור 'ומנהר עד אפסי ארץ'.

והענין בזה: הרב אבן עזרא פרש ד'נהר' זה הוא ה'נהר יצא מעדן'. והנה ענינה של 'ציאה זו מעדן' הוא (בהמשך הכתוב) 'להשקות את הגן', שבתחלת הבריאה הוא היה מקומו של אדם הראשון, וינתחוהו כגן עדן לעבדה ולשמרה'.

ובכללות, קאי על כללות העולם, שנקרא 'גני' – גנו של הקדוש ברוך הוא - וכמו שנאמר 'באתי לגני אחתי כל' (שה"ש ה א). וזוהי עבודת האדם, 'לעבדה ולשמרה' (בראשית ב טו), שעל ידי עבודתו בברור וזכוף העולם, הלא הוא פועל ומגלה בכל העולם כלו, שיהיה נפר בו שהוא 'גנו' של הקדוש ברוך הוא.

וזוהי הדגשת הכתוב 'ומנהר עד אפסי ארץ' – שאסור לו לאדם לסגור את עצמו בד' אמותיו ולא לחשב על דבר העולם שסביבו, באמרו 'אני את נפשי הצלתי', והוא נמצא ב'עדן' (מקום של גלוי אלקות) – אלא צריך להתעסק בהעבודה עם ה'נהר', 'להשקות את הגן', לברר ולזכוף (בכחו של הנהר היצא מעדן) את כל העולם כלו, 'עד אפסי ארץ'.

ועבודה זו היא המביאה לידי שלמות מלכות המשיח, ויורד מים עד

ואנח בלבו בהתבוננות האף שפנה כל היום בהכלי העולם, והוא רץ לסימטא אחת מן הצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו יודע כלל מה הוא מדבר, עם כל זה גם זה חשוב ונקר מאד לפני הבורא ברוך הוא והאנחה שלו בוקעת רקיעים, ולכן יראו בלק ומואב גם מאנשים האלו כי רב כחם מאד:

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפליץ זיע"א

למוד עצום לכל אדם שלא יתיאש מלשוב בתשובה שהרי אפלו בשביל גוי ערל ברא השם יתברך בריאה מיוחדת כדי להחזירו בתשובה

פתיחת פי האתון נברא בערב שבת קדש בין השמשות (אבות פ"ה מ"ו), ולא מצינו שנברא פיות לפרות עלות אשר שלחו פלשתיים עם ארון הקדש דכתיב 'וישונה הפרות' (שמואל א' ו יב) שאמרו מזמור שיר חדש (ראה ע"ז כד:).

וכן לא מצינו בריאת פה לפר האחד שעלה גורלו לנביאי הבעל בימי אליהו ו"ל ויצעו עצמן ארבע מאות וחמשים נביאי הבעל [והאשרה] ולא יכלו להזיזו ממקומו, עד שבא אליו אליהו ו"ל, ופתח פיו וטען אני וחברי יצאנו מאם אחת ורעינו במקצה אחד, הוא וזה שיהיה קרבן להקדוש ברוך הוא ואני

משמע שברואים אלו שזכו לקדש שם שמים או הפרות לשמש ארון הקדש, השיגו מעלה רבה כמו מדרגת אדם שנברא רק לשרת לפניו יתברך שמו דכתיב 'עם זו יצאתי וגו'' (ישעיה מג כא), רק האתון מפני שבישה את בלעם נביא שבאמות, הצרכה בריאת פה כזה לדבר דברי צער, אשר אין נחת רוח בשמים מזה, ורק מפני שיהיה לפניו דרך פן ישוב נברא זאת.

מזה למוד גדול לכל חוטא שלא יתיאש חס ושלום, שאנו מברכין בכל תפלה 'הרוצה בתשובה', עבור ערל אחד שיהיה לו התעוררות תשובה ברא פתיחת פה האתון שיוכיחו, אף שלא פעל לגמרי, מסתם פעל באותו שעה שנמס לבו.

ואיתא בספרי האר"י ו"ל שנתגלגל בתמורו דרבי פנחס בן יאיר וזכה להתקן, אולי נצמח על ידי בושח והכנעה שהיה לו מתוכחת האתון, מפל שכן איש ישראל שנצמח מאבות הקדושים, כמה רצון השם יתברך לקרבו תחת כנפי שכנתו יתברך שמו:

• חזק ונרנחזק •

מן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

חרדת בלק ומואב היתה מכח התפלה של פשוטי עמך ישראל

הענין מה שבלק חרד כל כך מפני בני ישראל עד ששלח אחרי בלעם, זה מרמז בהכתוב גופא, 'וירא בלק' – מה ראה – את כל אשר עשה ישראל 'לאמרי' – הוא לשון אמירה ודבור, הינו מה שישראל עושים באמרי ודבורי פיהם בתורה ותפלה, ולכן 'ויגר מואב מפני העם' – 'עם' הוא לשון קרירות מלשון גחלים עוממות, הינו גם מאותם שנתקרו מדרכי עבודת השם יתברך יראו ופחדו (וראה דעת משה).

הטרוד בעסקיו ונזכר בהרבה שעוד לא התפלל מנחה ומתפלל בחטף אנהתו בוקעת רקיעים

וכמו שאמר אבא מארי זצוקלה"ה בשם הבעל שם טוב זצוקלה"ה, שגם זה האיש המטרוד בעסקיו כל היום בשוקים וברחובות וכמעט ששוכח שיש בורא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפלת מנחה עולה על זכרוננו שהגיע זמן התפלה וגונח

אוצרות גאוני הדורות

הורידוהו, עד שאמר להם הריני עמכם בעצה אז חזר למלך עליהם, אבל מפני שהיה יודע שלא יוכל להם על ידי שילחם עמם עשה דבר ממצע, דהינו שלא להניחם לעבר בארצו והספים עם עמו, אבל לא ללחם עמם רק לשלח אחר בלעם לקללם.

וזה שאמר וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמרי, הינו מה שמבאר בסדר חקת ששלחו מלאכים לסיחון שיתנם לעבר בארצם, וראה מה עלתה להם על פכה, ומפני כן לא הסכים עם עמו ורצה להניחם לעבר בארצו, ומאחר שהורידוהו מחמת כן מכסאו וכנ"ל לזה לא אמר 'וירא בלק מלך מואב' כי כבר הורידוהו ממלכותו. וחזר ומפרש טענת עמו שמאנו מטעם כי ויגר מואב מפני העם כי רב הוא, רצה לומר דמאחר שההמון הוא רב וגילו ויטלו בו הסבה.

אמר מתחלה 'בלק' סתם ולא 'מלך', עד אחר כך שאמר 'ויבלק מלך' וגו'.

דאפשר דענינו הוא, כמו שמצינו לגבי פרעה מלך מצרים שאמרו רז"ל (שמו"ר א ח) על פסוק (שמות א ח) 'ויקם מלך חדש' וגו', דלפי שלא הסכים פרעה עמם הורידוהו מכסא שלשה חדשים, עד שאמר להם הריני עמכם בעצה חזרו וקבלוהו.

ולפי זה אפשר דגם כאן בשעה שישאל שלחו מלאכים אל מואב לעבר בארצו היה בלק מחלק עם עמו, דבלק ראה אשר עשו ישראל לסיחון מלך האמרי בשביל שלא הניחם לעבר בארצו ולקח רצה להניחם, אבל העם נתנאו שמא מתוך שיעברו בארצם יפסידו כל סביבותיהם, ולקח לא הסכימו עם בלק.

ולזה בשלא רצה בלק להסכים עמם

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי (כב ב)

זרע ברך

רבי ברכיה ברך שפיא זצ"ל

הורדת בלק ממלכותו

ואפשר לומר כאשר נדקדק עוד שאמר וירא בלק, ולא אמר 'מלך מואב' רק מזכירו כהדייט, עד לבסוף שאמר ובלק מלך למואב בעת ההיא, ומן הראוי לומר מיד וירא בלק מלך מואב, ולא יצטרך שוב לומר ובלק מלך וגו'.

לכך אפשר לומר, לפי מה שמצינו בספר שופטים (יא יז), 'וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו' וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה וגו', הרי להדיא שישאל שלחו אל מואב שיעברו בארצו, וצריכין אנו לבאר איזה רמז בפרשה זו ללמד ממנו דבר זה, ואגב יתישב למה

הנשאות שנשא קולו היא היתה משלו, אבל עקר הדברים לאו משלו היו אלא מעם הקב"ה.

מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה' (כג ח)

ברכת טוב

רבי משה נראה הכהן זצ"ל

הגנת ושמירת השמות הקדושים

יתכן על דרך מאמר המקבילים דשם 'אלהים' פלו הוא דין, אמן החצי ממנו דהינו 'אל' הוא רחמים וכמד"א (תהלים נב ג) 'חסד אל כל היום', ושם הוי"ה הוא להפך פלו הוי רחמים, ונתחצי ממנו י"ה הוי דין.

וזה שאמר בלעם דהשם יתברך חש לטובתן של ישראל מאד ואוחז החבל בשני ראשיו, ששארצה לקלל מכת 'אלהים' שהוא דין לא יניחנו, מכת שהחצי ממנו דהינו 'אל' הוי רחמים, וזהו שאמר **מה אקב לא קבה אל**, 'אל' דיקא. ואם ארצה לקלל מכת חצי שם של הוי"ה שהוא י"ה שהוא דין לא יניחני, משום דהשם כשהוא שלם הוי רחמים, וזה שאמר **ומה אזעם לא זעם ה' ה' דיקא**.

וזהו שאמר נמי בריש הפרשה (כב יח) **אם יתן לי בלק וגו' לא אוכל לעבר את פי ה' לעשות קטנה או גדולה**, והוא על דרך מדרש רבה (כ יח) וילקוט שם (רמז חסב) על פסוק וישם ה' דבר בפי בלעם, שהטיל לו חכה תוף פיו, רבי אלעזר אומר מלאך תחב לו בגרונו, רצה לברך מניחו, רצה לקלל בולמו וכו'.

ולדרכנו נוכל לומר, כשרצה בלעם להזכיר י"ה דהוי דין, המלאך היה כופהו שיאמר כל השם שיזכר הוי"ה. וכשרצה להזכיר 'אלהים' דהוי דין, המלאך כופהו שיאמר 'אל' לבד דהוי רחמים.

וזה שאמר **לא אוכל לעבר את פי ה' ה' דיקא**, היושב תוף פיו, וכופה אותו לעשות קטנה, רצה לומר משם גדול 'אלהים' - 'אל' לבד, וזה שאמר 'קטנה' רצה לומר להקטין השם. או גדולה רצה לומר להגדיל השם, כשרציתי לומר י"ה היה כופה אותי לומר השם במלואו הוי"ה, וזה שאמר 'קטנה או גדולה', רצה לומר שם קטן או שם גדול.

מאד" (במדבר כב, יז), ובלעם הוא שהזכיר זאת מעצמו, ואמר "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב", ומה מוכח שאכן נפשו רחבה ומחמד ממון אחרים. מה שאין כן רבי יוסי בן קסמא, שאותו אדם הקדים ואמר לו, שאם יבוא לדור במקומו, אפן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, הרי שהצטרף להשיב לו על דבריו, ולכן אמר לו 'אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה'. וזאת פי נפשו חשקה בתורה, ולא היתה בו חמדת ממון.

ג. על פי המעשה המוכח בגמ' ב"ק (לח.), שעולא לא רצה ללכת עם חכמים בבליים לנחם את רב שמואל בר יהודה על פטירת בתו, כי הם אומרים בדברי הנחמה 'מה אפשר לעשות?', ומשמע מזה שאלו היה בידם לעשות שלא ימותו היו עושים, וזהו גדות כלפי שמים, שהרי הוא זה המית. וזה גם מה שאמר בלעם "לא אוכל לעבר את פי ה' אלהי", שמשמע מזה שאם היה יכול, היה עובר, וזאת מרב חמדת הממון שהיתה בו. מה שאין כן רבי יוסי בן קסמא, שדבר לא מנע ממנו לעבר לאותה עיר, ובכל זאת נמנע ולא עבר, מזה מוכח שלא היתה בו חמדת ממון. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וישא משלו ויאמר (כג ז)

בני יצחק

רבי יצחק משאלוניקי זצ"ל

הרמת קולו של בלעם

שמעתי מפי מורי ורבי נר"ו בכונת הכתוב וישא משלו והינו משלו, שהכונה היא דאמרו רי"ל (ילקוט שם רמז חסב) 'מברך רעהו בקול גדול קללה תחשב לו' (משלי כו יד), דבלעם הרשע מעיקרא לא בא אלא לקלל, כיון שראה שלא עלתה בידו התחיל נושא קולו כדי שישמעו אמות העולם הברכות ויתנו בהם עין הרע.

וגם אמרו רי"ל (סנהדרין קה) וישם ה' בפי בלעם, רבי אלעזר אמר המלאך היה מדבר כו'. וכן אמרו (נדה"ק ח"ג ר"ז) וכה תדבר, דהינו השכינה הנקראת 'פה' היא תדבר ולא אתה.

ואם כן הדבור והברכות שהיה בלעם דובר לאו מדידיה הוו, אלא הקב"ה או המלאך היה דובר, אבל הרמת קול זו היא מיינה וביה. וזהו וישא משלו, כלומר

וזהו ויאמרו זקני מואב אל זקני מדן עתה ילחכו וגו', רצה לומר אם נתן אותם לעבר בארצנו ילחכו הקהל הזה את כל סביבותינו דרך עברם בשדה וכרם, ולפי שחזר בלק והסכים עמהם חזרו והמליכוהו, וזהו ובלק בן צפור מלך מואב בעת ההיא מה שאין כן קדם לכן, בעת ההיא דיקא, דמקדם שהסכים עמהם הורידוהו וכמו שעשה העם לפרעה וכנ"ל, ומכל מקום ללחם עמהם לא הסכים כלל רק שלח אחר בלעם וגו'.

ויעז בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלהי לעשות קטנה או גדולה (כב יח)

אמרי שפר

רבי יהודה שמואל פרימו זצ"ל

ההבדל בין תשובת רבי יוסי בן קסמא לתשובת בלעם הרשע

כתב רש"י (ע"פ מדרש במ"ד כ, י), 'למדנו, שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים'. מדברי רש"י יש לתמוה על המוכח בבבלי (שהובא במשנה אבות פרק ו), 'אמר רבי יוסי בן קסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והתחנתי לו שלום. אמר לי, רבי, מאיזה מקום אתה, אמרתי לו, מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני. אמר לי, רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אפן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, אמרתי לו, בני, אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה'. וקשה, כיצד השיב רבי יוסי בן קסמא בלשון זו, שעל כגון זה נאמר על בלעם שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים.

ונראה לחלק שלושה חלוקים בין דברי רבי יוסי בן קסמא לדברי בלעם. א. בלעם אמר "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב" שהוא דבר שיכול להתקיים, וזה מורה שאכן חמד דבר שיכול היה לקבל. מה שאין כן רבי יוסי בן קסמא אמר "אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם", שהוא דבר שלא יכול להתקיים, וזה מורה שלא חשב לקבל זאת, אלא בדרך הפלגה וגזמא, כדי להשמיע שאיני דר אלא במקום תורה.

ב. בלק בפניו לבלעם, לא הזכיר כלל כסף וזהב, רק אמר "כי כבד אכבדך

פנים יפות

רבי פינחס הלוי הורוויץ זצ"ל

שמירת ישראל מכח ענני הכבוד

הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא יושב ממלי (כב ה). יש לפרש כסה את עין הארץ מפני עננים שהיה מקיפים את ישראל ולא היה יכול להלחם עמם, וכן יש לפרש כי עצום כמו (ישעיה לג טו) 'עצם עינו מראות', ובלשון משנה (שבת קנא:) 'אין מעצמין את המת' שהוא לשון סגירה, וזה כי עצום הוא ממנו, שסגור הוא ממנו לראות אותו להלחם בו.

וכענין שאמר הכתוב לעתיד (שם ס ב) 'כי הנה החשיף כסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ה', וכן היה ביציאתם ממצרים דכתיב (שמות יד ט) 'ויסע צמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם', פרש רש"י כדי להחשיף למצרים, והינו דכתיב 'הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ'.

יקהל שלמה

רבי שלמה בונקר זצ"ל

הזכרת עון העגל כדי שיתלקו העננים

וישית אל המדבר פניו (כד א). ובזה אפשר להבין גם כן פונת הפסיקתא וישית אל המדבר פניו בקש להזכיר להם עון העגל. ויש להבין מה היה פונת בלעם בזה לעורר עליהם עון העגל. אלא הוא הדבר אשר דברנו, דכוננת בלעם היה להכניס בהם עין הרע, אף המניעה היה מצד העננים שהיו מקיפים אותם, ואיתא במדרש שכשחטאו בעגל נסתלקו מהם הענני כבוד, ואם כן יש לומר שזה היה פונת בלעם להזכיר עליהם עון העגל, פן על ידי זה יסתלקו העננים מ ישראל, ואז יהא ספק בידו להכניס בהם עין הרע.

שמן הטוב

רבי שלמה אוהב זצ"ל

הסתלקות ענני הכבוד כדי שתחול ברכת בלעם

והוא יושב ממלי. כתב בעל הטורים ז"ל 'והוא יושב ממלי', שיושב כנגדי ורואה אותי, ואני איני יכול לראותו מפני העננים שמקיפים אותו ע"כ. והנה דבריו האמת והצדק, כי היו מקפים מהעננים, וכמו שאמרו (ר"ה ג.) על פסוק (במדבר כ כט) 'ויראו כל העדה כי גוע אהרן', אל תקרי

ובזה תובן סמיכות הפסוקים. "לא הביט און ביצקב ולא ראה עמל ב ישראל", וזאת כי אף אם הם חוטאים, הרי שעושים תשובה, ותשובתם מתקבלת, כי דינם כדין בנים. והראיה לכך היא "אל מוציאם ממצרים", בעצמו, אף שהוא כהן והיה מקום טמא, ובהכרח שזה בגלל ש ישראל הם בניו, ומתר לאב להטמא לבנו. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל ולא הלך בפעם בפעם לקר את נחשים וישית אל המדבר פניו (כד א)

שמן המאור

רבי מנחם אפרים מגדל פישל טרייבר זצ"ל

סימן הליכת הנחשים

נראה דאיתא (סנהדרין סה:) 'לא תנחשו' לומר מקלי נפל מדי, או נחש הפסיקו בדרך אין זה סימן טוב, כל זה לישראל אסור. ובלעם כל כחו היה לו בדרך הזה, ולכן עשה סימן וראה כשהלך מתחלה לקלל את ישראל הלך לקראת נחשים, וכמה נחשים הפסיקוהו בדרך, והו סימן שהעסק הזה לקלל את ישראל לא טוב, ואחר כך כשפתח בברכה וברך ישראל לא הפסיקוהו נחשים, זה סימן שעסק טוב הוא לברך את ישראל.

וזהו שאמר וירא כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, ומפרש כיצד ראה, ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים כמו הפעמים ראשונים שהלך וכנגדו היו נחשים. וזהו שנאמר וישית אל המדבר פניו רצה לומר ששית פניו אל המדבר ושם יש כמה נחשים באין שעור, אף על פי כן לא ראה שום נחש בעת שהלך לברך את ישראל.

הגנת ענני הכבוד

מושב זקנים

ראית הרשעים שנפלטו מהענן

וירא משם קצה העם (כב מא). תמה כיצד היה יכול לראותם והלא הענן היה מקיפן. ויש לומר שהרשעים בלבד ראה, כי היה הענן פולטן, ואותם היה רואה. והינו וירא משם קצה העם המקצים שבועם, וכן יש לפרש אפס קצהו תראה וכלו לא תראה (כב יג).

הו עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב (כג ט)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

השראת השכינה על עשרה מישראל

'לבדד' גימטריא עשרה, ורמזו הו הם נקראים עם, לשיהיו בדרך גימטריא עשרה, כי אין קהל פחות מעשרה. ורמזו גם כן כשהן עם לבדד ישכן, רצה לומר ישרה עליהם שכינתו ותפרך, כי כל בי עשרה שכינתא שריא כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין לט). ורצה לומר, ולא כמו האמות שאין נקראים עם אלא ברבוי, וגם אין שכינה שורה עליהם.

לא הביט און ביצקב ולא ראה עמל ב ישראל וגו' אל מוציאם ממצרים (כג כא-כב)

שמן ראש

רבי רפאל אברהם שאקי זצ"ל

תשובת ישראל מתקבלת כי נחשבים כבנים לה'

יש לבאר את סמיכות הפסוקים, בהקדים את דברי בלעם "ההוא אמר ולא יעשה" (במדבר כג, יט), ומבאר במדרש (במד"ד כ, ב), 'אומר להביא עליהם רעות, אם עשו תשובה, הוא מבטלן'. ונראה, שבלעם בדבריו בא להשיב על מחשבת בלק, שמאחר שעם ישראל חטאו, אין ה' מקבלם בתשובה, שהרי הוא מלך, ומבאר בגמ' כתובות (יז) שמלך שמחל על כבודו, אין כבודו מחול. ועל כך השיב בלעם, שתשובת ישראל מתקבלת, וזאת מאחר שדינם כבנים לה', וכנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם" (דברים יד, א), ומבאר בגמ' קדושין (לב) שאב שמחל על כבודו, כבודו מחול.

עוד יש להקדים המובא בגמ' סנהדרין (לט), ששאול מין אחד את רבי אבהו, הרי ה' נחשב כהן, שנאמר 'ויקחו לי תרומה' (שמות כה, ב), ואם כן איך נטהר לאחר שקבר את משה? ענה לו רבי אבהו שה' טבל באש. וכתבו התוס' (ד"ה במאי) שלא הקשה לו על עצם זה שנטמא, כי ישראל הם בנים לה', וכנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם", ואב מטמא לבנו. ועל פי זה בארו המפרשים, כיצד ירד ה' בעצמו, שהוא כהן, לארץ מצרים במכת בכורות, והלא היתה מלאה גלולים? ולפי האמור מושב, שמאחר שמתר לאב להטמא לבנו, יכול היה ה' גם לרדת למצרים ולהציל את עם ישראל.

שהיו נחלקים לשבטים, ולא שיף לומר
פן על הערב רב, ואם פן איך ראה אותם
והם היו מקפים מעניי הכבוד.

והיגו יכולין לומר כי הכתוב (כד א) אמר
וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך
את ישראל ולא חלף בפעם בפעם לקראת
נחשים, כי כשראה כי רצון ה' הוא לברך
את ישראל ולא לקללם שם בדתו לברכם,
ועל פן כדי שתחול בהם הברכה עשה ה'
שהענינים יסתלקו לצד אחד כדי שיראה
אותם ויתן עינו עליהם לטובה.

ונוכל לדיק זה ממה שאמר (כד ב) **וישא**
בלעם את עיניו וירא את ישראל,
שמשמע כי עד עתה לא היה יכול לראותם,
ועתה דרך גס בנשיאת עין ראה אותם,
ואז ותהי עליו רוח אלהים כדי שהברכה
תתקיים בהיותה ברוח הקדש.

לשוננו: 'לכה נא' בה"א, כי חמשה דגלים
הם, וערב רב יוצא אחריהם ונב, עד פאן.
משמע שהיו לבדם, וזהו שאמר 'קצה
העם' הם החונים בקץ ובסוף המהנות חוץ
לענין.

וכן כתב בספר הזהר פרשת כי תשא
(ח"ב קצא), תא חזי כל עניי יקר
דאזלו במדברא לא הוו חפזין אלא לישראל
לחודיהו, ואלין ערב רב וכל אנון בעירי
ועאן ותורין הוו אזלי לבר ממשריתא
לבתרייתא ע"כ. הרי בבאור כי הערב רב
היו חוץ לענין, ועל פן אמר הכתוב 'וירא
משם קצה העם', וכן אפס קצהו תראה',
אבל ישראל היו תוף הענין ולא היה יכול
לראות אותם.

אבל קשה מה שכתוב אחר כך **וישא**
בלעם את עיניו וירא את ישראל
שוכן לשבטיו, כי נזכרו שם ישראל בפרוש

'ויראו' אלא 'ויראו', שבזכות אהרן היו
עניי כבוד סובבים אותם, וכשמת נסתלקו
ויראו, וחזרו בזכות משה.

ואם פן קשה מה שכתוב (כב מא) 'ויעלהו
במות בעל וירא משם קצה העם',
ואחר כך פתיב (כב יג) 'לך נא אתי אל
מקום אחר אשר תראנו משם אפס קצהו
תראה וכלו לא תראה', והאחרון הכביד
דכתיב (כד ב) **וישא בלעם את עיניו וירא**
את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח
אלהים, כי אם היו מקפים מעניי כבוד
לא היה יכול לראות לא פלו ולא קצתו.
והיגו יכולין לומר בשני הפסוקים
הראשונים, כי מה שאמר **וירא**
משם קצה העם, וכן **אפס קצהו תראה וכלו**
לא תראה, הוא על הערב רב שנקרא עם
סתם בכל מקום שהיו חוץ לענין, כמו
שכתב הפעל הטורים (במדבר כב ו) וזה

מעשי צדיקים

מקדם כהרגלו, והמתין לבואה של הרפכת
בלות בגיו ועוד חסידים, במקום חלף
רב מגרמניה שנגש אל הרבי והושיט לו
ידו בברכת שלום, ובקש מאת הרבי
שישמיע לו איזה אמרא.

היה זה בפרשת בלק, והרבי פתח ואמר,
איתא בזהר הקדוש שהתנאים
הקדושים ישבו ועסקו בפרשת התוכחה
והקשה להם, כיצד נתקנו קללות נוראות
כאלו, כאשר הכתוב מעיד (מלאכי א ב)
'אהבתי אתכם אמר ה'', מצאווהו לאלהיו
הנביא ושאלוהו זאת, והוא הראה להם
שבכל הקללות רמזות למעשה ברכות.

יש להבין, אם כל הקללות אכן רמזות
לברכות, מדוע לא נכתבו הברכות
בפרוש, בשלמא מלך בשר ודם צריך
להסתיר את מעשיו, אבל הוא יתברך
יכול היה לכתב את הברכות בפרוש,
ומדוע היה עליו להסתירן.

אלא הקב"ה עשה כך כדי שאם
יבוא בלעם או בלק וירצו
לקלל את ישראל, לא יעלה הדבר
בידם, שהרי הקב"ה כבר הפך את כל
הקללות לברכות, זה פרוש הפסוק 'מה
אקב לא קבה א-ל', מה הוא יכול
לקלל, הלא הקב"ה כבר הפך את כל
הקללות לברכות.

התלהב אותו רב מפרוש זה, ספק את
כפיו וקרא בהתרגשות, "רבונו של עולם
שלנו, שמע ישראל". הרבי מסטיטשין

נגדו, מובא בלקוטי יהודה (פ' כי תשא),
שאמר החסיד המפרסם **רבי הירש טומשובר**
זצ"ל לפני השפת אמת בשם רבו הרה"ק
רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א, שדקדק
מדוע בפרשת בהעלתך כתוב 'וכי תבאו
מלחמה בארצכם והרעיתם בחצצרת', ואלו
בפרשת 'כי תצא למלחמה על איבך', לא
הזכר שנצרך חצוצרות.

והרבי מקוצק תרץ, ששם שהצורך כבר
בארצכם, נצרך עבודה תרה
בתרועה ולעזר לדחפו, אבל כשיצא
למלחמה על אויבו, אם האדם נופל על
היצר הרע טרם שהוא מגיע אליו, קל
יותר להתגבר עליו.

נענה השפת אמת ואמר שגם הוא הבין
כך, וחשב עוד שזה פונת רש"י
המבאר בפרשת כי תצא, במלחמת הרשות
הכתוב מדבר, הינו שעוד לבו ברשותו
מול היצר הרע, לבלתי נתון לו לבוא
אצלו. (ממענות אריות)

מה אקב לא קבה א-ל ומה אענם לא זעם ה' (גכח)
ספר הרה"ק **רבי יצחק מסטיטשין** זיע"א,
כי אביו הרה"ק **רבי משה מראזנוב**
זיע"א, רגיל היה להגיע לבית הנתיבות
זמן רב לפני הזמן המיועד ליציאת הרפכת,
ולהמתין במקום.

בעת שחזר מקארלסבאד הגיע לבית
הנתיבות בעיר המלוכה וינה בזמן

ויקם בלעם בבקר ויחבש את אتانו וילך עם שרי
מואב (כב כא)

ברש"י, אמר הקב"ה, רשע, כבר קדמך
אברהם אביהם שנאמר (בראשית
כב ג) **וישכם אברהם בבקר ויחבש את**
חמרו.

מספר שנים אחר הסתלקות הרה"ק
השפת אמת זיע"א, התעורר
יהודי תלמיד חכם לפעל למען החדרת
חובת הזהירות בהמנעות מקריאת עתונים
וספרים חיצונים, ואסף לשם כך מכתבים
מכמה גדולי וצדיקי פולין, ביניהם **רבי**
נח אב"ד פיאסנא זצ"ל, שהיה מקרב
לרבי השפת אמת.

בתוך מכתבו כתב רבי נח שהוא שמע
מפי השפת אמת שעל הפסוק
'ויקם בלעם בבקר', מפרש רש"י שאמרו
לבלעם, רשע, כבר קדמך אברהם אבינו
שנאמר **וישכם אברהם בבקר**, והקשו,
הכי דבר טוב עשה בלעם, לשם מה
הצרך לומר לו 'כבר קדמך'.

אלא בכל יום מתעורר כח מהסטרוא
אחרא להדיח את ישראל, אבל
לבני ישראל יש כנגד כח מאברהם אבינו
שעליו נאמר **וישכם אברהם בבקר**, כאן
פתיב 'ויקם' והתם פתיב 'וישכם', וזה על
פי מאמר חז"ל (ברכות נח). הלא להרגך
השכם להרגו.

רעיון זה, שהעצה להתגבר על היצר
הרע היא על ידי שיקדים וישכים

וַיָּבִיאוּ מִיַּד בְּתִים וְנִעְנּוּ אֲשׁוּר וְנִעְנּוּ עֶבֶר וְגַם הוּא
עָבַד אֱבָד (כד כד)

בַּעַת שֶׁהַתְּגוּרָה הִרָה"ק רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵאֲמִשְׁיָנוֹב
זי"ע"א בְּוִילְיָאמְסְבוֹרְג, הוּא נִצְרָף
לְנִסֵּעַ לְאַיִזָּה מְקוֹם בְּנֵי יוֹרֵק וְחִסְדוֹ ר'
הַעֲרָשֶׁל בּוֹרְנֶשְׁטֵיין לְקַח אוֹתוֹ בְּרֶכֶב שְׁלוֹ.

בַּעַת שֶׁעֲבָר הֶרֶכֶב בְּמְקוֹם שֶׁבָּנוּ בְּאוֹתָהּ
עַת בְּנֵין עֲבוּר הָאוֹ"ם, שֶׁהָיָה אִז
אַרְגוֹן חֲדָשׁ שָׁזָה עֲתָה הוֹקֵם, הֶרָאָה ר'
הַעֲרָשֶׁל לְרַבִּי שֶׁבָּנֵן זֶה יִהְיֶה בְּנֵין הָאוֹ"ם,
הֶרַבִּי שָׁאֵל לִפְשֵׁר הַדְּבָר, וְר' הַעֲרָשֶׁל אָמַר
אֵת תַּפְקִיד הָאוֹ"ם, שֶׁהַצִּירִים מְכַל הַמְּדִינוֹת
מִתְקַבְּצִים לְבָנֵן אֶחָד לַעֲשׂוֹת פְּשָׁרוֹת
וְשְׁלוֹם בֵּין הַמְּדִינוֹת.

הַרְבִּי הַגִּיב בְּחִיוֹף, "הֵאֵם לֹא הָיָה יוֹתֵר
טוֹב לְבָנוֹת בְּמְקוֹם זֶה בְּתִי כְּנִסְת
לְחִסְדִּים", וְאֵנִי חֲשַׁבְתִּי לַעֲצָמִי, "רָאָה
הַתְּמִימוֹת שֶׁל הַרְבִּי, הָרִי בְּאוֹתוֹ בְּנֵין
יַעֲשׂוּ שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, וּבְמָה יִשְׁעַ הָעוֹלָם
עִם יִהְיוּ עוֹד מַעֲט שְׁטִיבֵלְעֵר בְּאַמְרִיקָה".

אַבְל גַּם יָדַעְתִּי מִכְּבָר שֶׁהֵגַם שְׁאוּלִי הַרְבִּי
מַעֲט תְּמִים, הוּא גַּם חָכֵם מְפֻלָּג,
וּבְפֹלִין הָיָה נִקְרָא שֶׁהוּא הַרְבִּי הַחֲכָם
בִּיּוֹתֵר. אֲמָנָם אַחֵר שְׁנִים נִתְּוָדַע וְנִתְּבָר
עַד הֵיכָן רָאוּ עֵינָיו הַקְּדוּשׁוֹת אֵת הַנוֹלָד,
שָׁאֵין שׁוֹם תּוֹעֲלֶת לְעוֹלָם מֵאוֹתוֹ בְּנֵין,
וּבּוֹדָאִי הָיָה יוֹתֵר טוֹב אִם הָיוּ שְׁטִיבֵלְעֵר
עַל מְקוֹמוֹ. (רַנִּי לִיעֲקֹב שְׁמַחָה)

וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלִעֶזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ
הַעֲדָה וַיִּשָּׁח רֹמַח בְּיָדוֹ (כה ז)

פַּעַם הַגִּיעָה נִכְדַּת הִרָה"ק רַבִּי נַחֲמִיָּה
מִבִּיחָאוּהָ זי"ע"א בְּנוֹ שֶׁל הִרָה"ק
הַיְּהוּדִי הַקְּדוֹשׁ זי"ע"א אֶל הִרָה"ק רַבִּי
יִחְזַקְאֵל מִשִּׁינְאוּאוֹ זי"ע"א, וְהַזְכִּירָה שֶׁהָיָה
נִכְדַּת הַרְבִּי מִבִּיחָאוּהָ, כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת
הַרְבִּי מִשִּׁינְאוּאוֹ נִעְנָה וְאָמַר, "אֵין אֲתָם
יּוֹדְעִים כָּלֵל מִי הָיָה זְקֵנְכֶם הַרְבִּי
ר' נַחֲמִיָּה"ל, אֲנִי אֶסְפֵּר לָכֶם מַעֲשֵׂה
נִפְלָא מִמֶּנּוּ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאִישׁ נֶאֱמָן שֶׁהָיָה
בְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה".

פַּעַם נִסַּע רַבִּי נַחֲמִיָּה לְסַאדִּיגוֹרָא אֶל
רַבּוֹ הִרָה"ק רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִרּוֹזִין
זי"ע"א, וּבָעֵת הַהוּא שָׁרְרָה מִגְפָּה בְּמִדְיָנָה
גְּלִיצְיָה, רַבִּי נַחֲמִיָּה עָבַר בְּאַחַת הָעָרִים
שֶׁהַמְּגִפָּה שִׁלְטָה בָּהֶם בְּתִקְוָה, וְכִשְׁמַע אֲנָשִׁי
הָעִיר מִדְּבַר בּוֹאוֹ שֶׁל עִיר וְקִדְשִׁי לְעִירָם,
נִכְנָסוּ לְפָנָיו בְּבִכּוּת וְהַפְּצוּרוֹת עַל גְּדֹל
צַעֲרָם.

וַיִּסְקְרוּ כָּל בְּנֵי שֵׁת (כד יז)

פַּעַם הִכָּה אֶחָד עַל לְחִיּוֹ הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל
הִרָה"ק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִיצְעֶנְסֶק זי"ע"א,
וְהוּא מִיַּד פֶּתַח וְאָמַר, "רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
אֲנִי מוֹחֵל בְּלֵב שְׁלֵם וּבְלֵב שְׂמֵחַ, וְלֹא
יַעֲנֹשׁ שׁוֹם אָדָם בְּסִבְתִּי".

וְשָׁמַע מוֹרֵי חָמִי רַבִּי אַבְרָהָם מִרְדְּכִי
מִפִּינְטְשִׁיב זצ"ל מִפִּיּוֹ שֶׁל רַבִּי
אֱלִימֶלֶךְ שָׁאֵמַר, "יְנוּחוּ מִלְחָלֶק עָלֵי שְׁתֵּי
שְׁנִים, וְאָבִיא מְשִׁיחַ וְגֹאֲלָה שְׁלֵמָה".

עוֹד שָׁמַע שָׁאֵמַר בְּפִי קְדוֹשׁוֹ, "חֲדוּשׁ נִפְלָא
הוּא לִי עַל הַתְּנָאִים שֶׁצִּפּוּ בְּרוּחַ
קְדָשׁ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, וְכִתְבוּ כָּל
כָּף גְּזֵרוֹת רָעוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁיִּהְיוּ קִדְּם בִּיאַת
מְשִׁיחַ, וְלֹא רָאוּ שֶׁאֱלִימֶלֶךְ יִהְיֶה בְּעוֹלָם,
וְכָל אֵלּוֹ הַרְעוֹת וְהַגְּזֵרוֹת כְּבָר הַמְּתִיק
אוֹתָם וּבִטֵּל אוֹתָם אֱלִימֶלֶךְ. (נִתִּיב מִצּוּתִיד)

וַיִּשְׂרָאֵל עֲשֵׂה חֵיל (כד יח)

אֶחָד הַסּוֹחֲרִים רָגִיל הָיָה לְהַתִּיעֵץ עִם
רַבִּי בֶן צִיּוֹן אָבָא שְׁאוּל זצ"ל בְּעֵינָיו
מִסְחָרוֹ, יוֹם אֶחָד אָמַר לוֹ רַבִּי בֶן צִיּוֹן,
"סוֹחֵר, רָאוּי שִׁיַּדַּע אֵלּוֹ חֲדוּשִׁים מִתְּחַדָּשִׁים
בְּעוֹלָם הַטֶּכְנֹלוֹגְיָה, שֶׁמַּעֲתִי שְׁעוּמָדָת
לְהַתְקִים בְּעִיר מִינְכּוֹ שֶׁבְּגִרְמָנְיָה תַּעֲרוּכָה
טֶכְנֹלוֹגִית שֶׁתַּצְיִיג אֶת הַחֲדוּשִׁים
וְהַמַּצָּאוֹת, רָאוּי שֶׁתִּסַּע לָשֶׁם".

הַתְּפִלָּא הַסּוֹחֵר לַעֲצָמוֹ, "הָרִי הַתְּחוּם הַזֶּה
אֵינוֹ שִׁיָּר לַעֲסָקִי מִסְחָרוֹ וּלְשֵׁם
מָה לוֹ לְנַסֵּעַ לָשֶׁם", אוֹלָם מִתּוֹךְ שֶׁהָיָה
אֲמוּנָה תְּמִיד עַל אֲמוּנַת חֲכָמִים עֲזָה וְהֶאֱמִין
שֶׁשְׂכִּינָה מִדְּבָרָת מִתּוֹךְ גְּרוֹנָם שֶׁל חֲכָמִים
וְעֲצָתָם עֲצַת הַתּוֹרָה, לֹא שָׁאֵל מְאוּמָּה,
אֶלָּא קָם נִסַּע לְאוֹתוֹ יָרִיד כְּהַמְלִיצַת הַחֲכָם,
בְּלִי שִׁיְהִיָּה לוֹ מִשְׁגַּ אֵיזָה עֲנָנוֹ יִמְצָא בּוֹ.

הַסּוֹחֵר סִיר בִּירִיד, וּמֵאַחֵר וְלֹא הָיָה לוֹ
עֲנָנוֹ בְּתִכְנִיּוֹ הַתְּפִנָּה לְבַחֵן אֶת
מִשְׁתַּתְּפִּיו, אֶחָד הַסּוֹחֲרִים הַתְּעַנָּן מֵהֵיכָן
הַגִּיעַ, וְכִשְׁשָׁמַע שֶׁהוּא מִיִּשְׂרָאֵל הַצִּיִּג
עֲצָמוֹ כְּבַעַל חֲבֵרַת עֲנָק שָׁזָה זְמַן רַב
רוּצָה לְפָתַח נְצִיגוֹת בִּירוּשָׁלַיִם, אָף עָדִין
לֹא מִצָּא פָּנָי לְנַסֵּעַ וּלְהַתְעַנָּן, אִם הוּא
מִסְכִּים, יִתְתַּמוּ מִיַּד עַל הַסִּכָּם.

חֲזוֹר הָאִישׁ לְאַרְץ הַקְּדָשׁ וּבִכִּיסוֹ הַסִּכָּם
הַנְּצִיגוֹת שֶׁהִתְאָיִם לְמִסְחָרוֹ, כְּבָר
בְּמַהֲלָךְ הַנְּסִיעָה חָתָם עַל חוּזָה שְׂכִירוֹת
שֶׁל חֲנוּת בְּמְקוֹם מְרַכִּזֵּי עִם שֶׁכָּנוּ לְטִיסָה,
וּמִכָּאֵן פְּרִץ מִסְחָרוֹ וְהִפָּךְ לַעֲשִׂיר מְפֻלָּג.
(יְגִילוֹ בַּמִּלְחָמָה)

הָעִיר שֶׁלֹּאֲבִיו הָיָה כָּאֵן סִיעָתָא דְשִׁמְיָא
מִיַּחֲדָת שְׁעָלָה בְּרַעֲיוֹנוֹ דְּבַר תּוֹרָה זֶה עַל
דְּרָךְ הַפֶּשֶׁט שֶׁהִתְאָיִם לְאוֹתוֹ רַב, שֶׁכֵּן
דְּרָכּוֹ בְּקִדְשׁ הִיתָה לוֹמַר תּוֹרָה עַל דְּרָךְ
הַרְמָז וְהַסּוֹד. (הַחֲנֻמָּה מֵאִין)

הֵן עִם כְּלָבִיא יָקוֹם וְכֹאֲרִי יִתְנַשָּׂא (כג כד)

שְׁנוֹת מִסְפָּר לִפְנֵי עֲבוּדַת הַמֶּלֶךְ, הִיא
הַתְּפִלָּה, כְּבָר מִתְּצַב הָיָה הַחֲסִיד
הַנוֹדֵעַ רַבִּי זְלַמֵּן בְּרִיזֵל זצ"ל עַל מְקוֹמוֹ
וּמִמֶּתִין, אֵין הוּא מַחְסִיר מִתְּכֵן עֲבוּדָתוֹ
זוֹ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וְיִהִי מָה. "יְהוּדִי צָרִיד
לְהִיּוֹת כְּמוֹ חֵל", חוּזֵר הָיָה תְּמִיד עַל
מֵאֲמָרוֹ שֶׁל הִרָה"ק הַבֵּית אֶהֱרֹן מִסְּאֲרֵלִין
זי"ע"א, "חֵיב הוּא, לְהַתְּצַב עַל מִשְׁמָרְתּוֹ
בְּשַׁעַת הַמְּדִיקָתָה, בְּלִי שׁוֹם תְּרוּצִים", לָכֵן
מְקִדִּים הָיָה מִדֵּי עָרֵב לַעֲלוֹת עַל יַצּוֹעוֹ
כְּשֶׁלְּבָבוֹ בּוֹעֵר בְּקִרְבּוֹ, הֵן עוֹד מַעֲט כְּבָר
הוֹלְכִים לְהַתְּפַלֵּל.

גַּם אִם אֶרֶץ וְעָלָה עַל מִשְׁכְּבוֹ בְּשַׁעַת
מֵאַחֲרָת בִּיּוֹתֵר, אַחֲרֵי שְׁמַחָה
מִשְׁפָּחָתִית וְכדו', לֹא אַחֵר אֶת שַׁעַת
הַהִשְׁכָּמָה הַקְּבוּעָה בְּאַשְׁמוּרָה הַשְּׁנִיָּה, הָיָה
זֶה נִהְגוֹ הַתְּמִידִי בֵּין בְּשִׁהוּתוֹ בְּבִיתוֹ
בְּסִבְיָתוֹ הַרְגִּילָה, וּבֵין בְּשִׁהוּתוֹ בְּאַרְצוֹת
נִכְרַ בְּתַנְאִים שׁוֹנִים, בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָצֵב
עֲמָדָה לְגַד עֵינָיו יִדְּעָה פְּשׁוּטָה, עוֹמֵד
הוּא לְהַתְּפַלֵּל לִפְנֵי מֶלֶךְ קַל רִם וְנִשְׂא,
וְצָרִיד לְהַתְּכַוֵּן לָכֵף.

לַעֲת זְקֻנוֹתוֹ, אַחֵר שְׁמַחָה מִשְׁפָּחָתִית
שֶׁנִּסְתַּיְמָה בְּשַׁעַת לִילָה מֵאַחֲרָת
וְהוֹתִירָה אוֹתוֹ תְּשׁוּשׁ וְיָגַע מְאֹד, הַבְּחִינוֹ בְּנֵי
הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁהוּא מְכוֹן אֶת הַשְּׁעוֹן הַמְּעוֹרָר
לְשִׁתִּים וְחֲצִי לִפְנוֹת בֹּקֶר, כְּדִרְכּוֹ מִדֵּי יוֹם.

הַזְעִיקוּ אֶת בְּנוֹ וְהוּא שָׁאֵלוֹ, "מִדּוּעַ תִּקְוָם
כֹּה מְקֻדָּם, הָרִי לֹא נוֹתֵר לָךְ כְּמַעֲט
זְמַן לִישׁוֹן", "וּמִתִּי אֲתָה מִתְּכַוֵּן לְקוֹם",
הַשִּׁיב הָאָב בְּשִׁאֲלָה, הַצִּטְדֵּק הַבּוֹ, "אֲנִי
מְכָרָח לְקוֹם בְּאַרְבַּע לִפְנוֹת בֹּקֶר לַעֲבוּדָתִי
בְּמֵאֲפִיָּה, יֵשׁ לָנוּ הַרְבֵּה הַזְּמָנוֹת, וְאֲנִי צָרִיד
לְהִיּוֹת שֵׁם מִחֵר אֶפְלוֹ מְקֻדָּם מֵהַרְגִּיל".

"הִנֵּה תְּשׁוּבָתְךָ לְשִׁאֲלָתְךָ", עֲנָה רַבִּי זְלַמֵּן
תְּשׁוּבָה נִצָּחַת, "גַּם לִי יֵשׁ מִחֵר הַרְבֵּה
עֲבוּדָה אֲצֵל בַּעַל הַבֵּית שְׁלִי, אֵינֶנִּי יָכוֹל
לְאַחֵר בְּשׁוֹם אִפְן". (תּוֹלָדוֹת רַבִּי זְלַמֵּן בְּרִיזֵל)

אַרְאֵנוּ וְלֹא עֲתָה אֲשׁוּרְנוֹ וְלֹא קְרוֹב דְּרָךְ מוֹכֵב
מִיַּעֲקֹב וְקָם שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמִחִיץ פְּאֲתֵי מוֹאָב

שומרי התורה המשלמים מסים בדיוק כמו כלם".

בין שהדברים נאמרו בקול תקיף ובוטח, והרבי לא רק עשה מה שעשה אלא גם הסביר את מניעיו לפני עשרות הנוסעים שהיו באוטובוס, שרבים מהם הסכימו עם המעשה, ראה לבסוף הנהג שהוא עומד להיות מבזה ונכלם, והבין שאם אכן יממש את אימונו ויסע למשטרה, יצא הוא וידו על התחתונה.

לבסוף החליט הנהג לותר על הנסיעה לתחנת המשטרה, במיוחד לאחר שחלק מהנוסעים הפקחים ובני הדעת, הגם שחזותם לא הוכיחה שהם שומרי תורה ומצוות, עמדו במקרה זה לצדו של הרבי וטענו שהם בהחלט מבינים את מעשהו.

זכורני שכמה מן הנוסעים נגשו לאחר מכן אל הרבי ושאלוהו לאמרו, "מי אמר לך להסתכל בתמונה", והרבי, בחכמתו השיב להם, "כל אחד עם היצר הרע שלו, לכם יש יצר הרע קטן, ולי יש יצר הרע גדול", תוך שהוא לוחש באזני את מאמר חז"ל (סוכה נב.) 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו'.

אחר כך מצאתי בר"ף (קידושין יג בדפי הרי"ף) הכותב שאדם יכול לשלם על כל איבריו, לבד מעיניו, שאינם ברשותו, וכך גם כותב הר"ן (נדרים לב:) 'שבתחלה המליכו הקב"ה על איבריו שהם ברשותו לזהר מעברה, אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו, שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמעו, וכן הוא ברא"ש שם.

האדם מצוה אמנם שלא להביט בדברים רעים, אך הקב"ה ברא את האדם כך שלא תהיה לו שליטה מלאה על העינים, זאת נתן למד מתוך מה שמספר שם בגמרא שרבי יוסף עשה עצמו סומא, משום 'דלא מצי קאי דלא לאיסתכולי בר מארבע אמות דיליה'.

הארבע כלו והדברים חוצבי הלהבות שיצאו מפי הרבי מסטראפקוב גרמו לקדוש שם שמים עצום, עד שבטוחני שכל מי שהיה באוטובוס באותה נסיעה מתל אביב לירושלים, לא שכח את דברי הרבי לעולמים. בצורה כזו אפשר להרבות בתלמידים גם בלי השקעה גדולה, ברוכים הצדיקים, שכל דבוריהם והנהגותיהם נועדו לקדש שם שמים ולהרבות תורה בעם ישראל. (חשוני חמד - ברכות)

מעשה זמרי, פשפש במעשיו ולא מצא בעצמו שום שמץ מן העברה שראה, עד שנזכר בהלכה הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, והלכה זאת אי אפשר לקיים בלי ראיה, כי רק הרואה בשעת מעשה רשאי לפגוע בו.

אז הבין פנחס שרק כדי שיקים את ההלכה הוא ראה זאת, נמצא שעל ידי המעשה שראה פנחס, והנה חדוש בעיניו מפני מה הראו לו משמים עברה זו ופשפש במעשיו ולא מצא, מזה נזכר ההלכה. (דברי חנה)

ויבא אחר איש ישראל אל הקנה וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה ותעצר המגפה מעל בני ישראל (כה ח)

לפני שנים רבות הזדמן לי פעם לנסע באוטובוס מתל אביב לירושלים, בעוד הרה"ק רבי יחזקאל שרגא מסטראפקוב זיע"א ישב לידי, לפתע הרים הצדיק את עיניו הקדושות, והבחין שבאוטובוס תלויה כרזת פרסמת עם תמונה לא צנועה.

נגש הרבי לנהג ודרש בתקף להסיר את התמונה באמרו, "אני משלם על הנסיעה בכסף מלא, ואין כל הצדקה שאאלץ לטמא את עיני בתמונה זו", הנהג סרב, וגם לאחר שהרבי דרש פעם שניה ושלישית, עמד בסרובו והתעקש לא להוריד את התמונה המלכרת.

מה שקרה לאחר מכן גרם לסערה רבה באוטובוס, לתדהמת כל הנוסעים נגש הרבי אל התמונה, תלשה מן הקרי, וקרעה לגזרים, הדבר עורר את זעמו של הנהג ושל חלק מהנוסעים, עד שהנהג הכריז שהוא נוסע מיד לתחנת המשטרה הקרובה, כדי שיעצרו את הרבי בגין מעשהו.

שמע הצדיק את דברי הנהג והכריז בקול גדול, "לזה אני מצפה, אני מחכה שתסע למשטרה כדי שאוכל לקדש שם שמים בדרבים, אני מחכה שתסע למשטרה על מנת שאוכל לעשות מה שעשה פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, אסביר לשוטרים את מניעי לקריעת התמונה, ואדרש שיתירו לי גם להבא לעמוד על זכויותי לנסע בכספי המלא באוטובוס נקי.

הרבי סיים את דבריו התקפים וקרא לעבר קהל הנוסעים, "האם יעלה על הדעת להציר את רגלי ולדכא את

היה זה בפרשת בלק, ורבי נחמיה פתח ואמר, "כתוב בפרשתנו וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו, רמח אותיות רמ"ח, הינו רמ"ח מצות עשה, הוא לקח בידו את הרמ"ח מצות עשה, וכך עצר את המגפה.

אם תקבלו על עצמכם לקיים את הרמ"ח מצות עשה בשלמות ובלב תמים, בזכות זה תעצר המגפה מעיניכם, אחר שקבלו על עצמם אמר שמעתה לא יהיה להם עוד פחד וחשש כי מהיום והלאה לא יקרה עוד בעיר מקרה רע מהמגפה, וגם אלו שכבר חלו במגפה, ישוּבו לבריאותם השלמה.

אחר הובא לפניו איש מבגר שחלה במחלה זו, והוא ברך אותו כי יתרפא בפרואה שלמה ותהיה לו אריכות ימים, וכן היה, מיד נעצרה המגפה וכל החולים שבו לבריאותם, ואותו זמן שהתברר מפיו ספר לי זאת בעת שהוא כבר היה למעלה מגיל תשעים. (מעשה נחמיה)

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו (כה ז)

ברש"י, ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו למושה מקבלי ממך הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו 'קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונוקא', מיד ויקח רמח בידו וגו'.

באר הרה"ק רבי חנה מקאלושיץ זיע"א הי"ד את דברי רש"י, על פי מה שידוע מהרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א שפעם ראה איש המחלל את השבת, ומיד התחיל לפשפש במעשיו אם יש בקרבו איזה פגם של חלול שבת.

כי ידועים דברי הבעל שם טוב שאם אדם רואה שחברו עושה עברה חלילה, זה סימן שגם באיש הרואה יש עברה זו או מעין זו, וההשגחה העליונה הראתה לו איש החוטא בעוון זה, כדי להזכיר את הרואה שחטא מעין ויעשה תשובה, כי אם אדם נקי מן החטא לגמרי, הוא לעולם לא יראה באחר עברה.

הבעש"ט פשפש במעשיו עד שנזכר שהשתמש עם תלמיד חכם, ובזהר הקדוש איתא שתלמיד חכם בבחינת שבת, לכן הואיל ופגם בכבוד תלמיד חכם יש בו פגם של חלול שבת, הראו לו זאת משמים כדי שישוב על כף.

בזה אפשר לומר שכאשר ראה פנחס

פרשת בלק

הגוי שחזר לחיים

את פרנסתו בהרחבה מצא ר' שמואל ממלאכת עיבוד עורות. בבית גדול בפאתי העיר, מקום מרוחק משאון הכרך הגדול, החזיק ר' שמואל את מפעלו שבאותם ימים היה נחשב למפעל גדול. איכרי הסביבה היו מביאים לו את העורות שפשטו מבעלי החיים ור' שמואל היה מעבדם לעורות תעשייתיים.

דודי ענק של מים רותחים היו ליבת המפעל, שכן חום המים היה זה שריכך את העורות, הסיר את שאריות השומן והבשר, וכמעט ששרף את השערות. פועל גוי היה לו לר' שמואל והוא שעסק במלאכה הקשה של הטיפול בעורות. על שולחנות גדולים היה הפועל מכין את העורות ונותן להם את הטיפול הבסיסי והראשוני. מנקה אותם מהלכלוך, חותך מהם חלקים בלתי רצויים, ומסדרם לפי סוגים.

משהצטברה כמות מתאימה היה הפועל מדליק את האש הגדולה מתחת לדוד המרכזי של המפעל, ורק לאחר שהמים היו מבעבעים בעוז ובתעצומות היה מכניס את העורות לתוכם. חלק זה של ההכנסה וההוצאה אל תוך הדוד היה הקשה ביותר מכל מהלך העבודה. מטבע הדברים היה הדוד גבוה, ואילו העורות היו כבדים וארוכים. הפועל, שאמנם היה גבוה וחסון, נאלץ לעבוד קשה כדי למשוך ולדחוף את העורות אל הדוד ולהוציאם מתוכו.

יחסי העבודה של הפועל עם מעבידו ר' שמואל היו מעולים. ר' שמואל שילם לפועל הגוי משכורת נאה, כזאת שחבריו הגויים לא השיגו כמות, ואילו הפועל עשה את מלאכתו בנאמנות רבה. עם הזמן התמקצע הפועל במלאכתו עד שר' שמואל כמעט ולא ראה צורך להיות נוכח במהלך העבודה. הגוי ידע היטב את סודות העבודה ואת הכללים הרבים, וההרגל נעשה לו כטבע. כיון שכך, העדיף ר' שמואל לעסוק בעניינים אחרים באותן שעות בהן הפועל עיבד את העורות.

היה ר' שמואל פותח את המפעל בשעת בוקר מוקדמת, מקדם בברכה את האיכרים הגויים שכבר המתינו לו עם שלל רב של עורות בעלי חיים, בודק את איכות העורות ומשלם להם בהתאם. עם בואו של הפועל היה ר' שמואל נותן לו הוראות נחוצות ואת כל המידע שנזקק לאותו היום, ויוצא לדרכו. רק בשעת ערב היה ר' שמואל חוזר כדי לנעול את המפעל הגדול.

במשך שנים התנהל המפעל על מי מנוחות, עד לאותו ערב בו הגיע ר' שמואל למפעל ולחדרתו נוכח לראות כי הפועל שוכב מת על הרצפה וכל גופו מלא בכוויות. התבוננות קצרה בנעשה גילתה לו את הסיפור כולו: בשלב מסוים בו הכניס הפועל את העורות אל תוך הדוד נשפכה עליו כמות ענקית של מים רותחים שלא נתנה לו כל סיכוי להישאר בחיים.

ר' שמואל היה אובד עצות ולא ידע מה לעשות. היה ברור לו בהחלט שברגע שיתברר כי הפועל מת במפעל, הוא יואשם ברצח, ואחת דתו להיענש בשנים ארוכות במאסר ובעבודת פרך, וזה במקרה הטוב, שכן הגויים יבקשו לגזור עליו עונש מוות ולהמשיך בעלילה זו גם כלפי כל הקהילה היהודית בעיר.

בהחלטה של רגע תפס ר' שמואל את הגוי והשליכו אל תוך הדוד הרותח. המים הרותחים עשו לגוי את מה שהם יודעים לעשות, וכעבור מספר שעות לא נותר מהגוי אלא שרידים בעלמא, שאותם לקח ר' שמואל והכניס אל תוך ערמות הפסולת שהיו מחוץ למפעל. לא נותר מהגוי שריד ופליט ולא היה כל סיכוי בעולם לגלות את עקבותיו של הפועל.

אין לנו לדעת אם צעדו זה של ר' שמואל היה חכם או לא, אולם לאחר יום או יומיים, בהם הפועל לא חזר לביתו ולמשפחתו, הוברר לו כי רחוק הוא משקט ושלווה כמטחווי קשת. בני משפחתו של הפועל דיווחו לשוטרי העיר על היעלמותו, והמקום הראשון שאליו הם פנו כדי להתחקות אחר עקבותיו היה מפעלו של ר' שמואל.

משישבו החוקרים מול ר' שמואל וראו את תשובותיו המגומגמות והלא ברורות על הפועל שנעלם כאילו בלעה אותו האדמה, הבינו החוקרים כי ידו במעל. ר' שמואל לא ידע לספק גרסה ברורה ומסודרת על הפעם האחרונה שבה ראה את הפועל, והחשד עליו התגבר. החוקרים הגיעו למסקנה כי ר' שמואל הוא זה שהרג את הפועל, הגישו נגדו תביעה בבית המשפט עם תביעה לעונש כבד ביותר.

בקושי רב הצליח ר' שמואל לקבל אישור לנסוע אל רבו הרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל זיע"א. רק משהציג ערבות כספית בסכום עצום, וראשי הקהל בעיר הסכימו להתחייב כי הוא אכן יחזור למשפטו, ניתנה לו הרשות לנסיעה זו. ר' שמואל הגיע אל הרבי והתפרץ בבכי סוער. בקושי רב הצליח ר' שמואל לספר לרבי שחושדים בו כי הוא הרג את הפועל

הגוי וכי מבקשים להטיל עליו עונש כבד. להפתעתו המרובה של ר' שמואל נענה הרה"ק מטשרנוביל וענה: הסר דאגה מליבך ואין לך לחשוש ולא כלום. הפועל יחזור בריא ושלם, וכולם יראו שלא הרגת אותו! התפלא ר' שמואל ושאל את הרבי: אין רצוני להרהר אחר דברי רבינו, אך יואיל נא לפרש לי כוונתו שהפועל יחזור בריא ושלם, והלוא מת היה, ואני בעצמי מחיתיו מהעולם בתוך דוד המים הרותחים. אלא שהרה"ק מטשרנוביל עשה עצמו כאילו אינו שומע את דבריו, וחזר ואמר לו: ישועתך קרובה לבוא! הפועל יחזור לעיר והכל על מקומו יבוא בשלום.

אך שב היהודי לעירו ושוטרים חמושים המתינו בסמוך לבית, כדי לקחתו אל בית המשפט שהיה בעיר הסמוכה. הייתה זו שיירה של עגלות שעשתה את דרכה אל בית המשפט. באחת מהן, ישב ר' שמואל, אזוק בידיו וברגליו, ונתון תחת אבטחה כבדה. בעגלות האחרות נסעו בני משפחתו של הפועל הגוי, התובעים והעדים, וכל אלו שהיו קשורים במידה כזו ואחרת עם משפט זה.

עודם נוסעים ולפתע אחת העגלות עוצרת באחת, וצרחות נשמעו בכל עבר. הייתה זו העגלה של בני משפחת הפועל שכמעט והתנגשה עם העגלה שבאה ממולם, עליה ראו להפתעתם את בן משפחתם, הפועל, שנעלם... על העגלה עמד הפועל יחד עם קבוצה מחבריו, ששים ושמיים...

כמובן שבעקבות העגלה שנעצרה, נעצרו גם שאר העגלות. השוטרים ששמרו על ר' שמואל, התובע המשטרתי, העדים, כולם היו עדים לאיחוד המשפחתי של הפועל יחד עם משפחתו. לשאלתם הסביר הפועל כי הוא בחר לצאת לחופשה ארוכה יחד עם חבריו, והנה עכשיו הוא חוזר, בלי לדעת את כל המהומה שהתעוררה בהיעלמותו.

כמובן שכבר לא היה צורך להמשיך את המסע אל בית המשפט. רק התובע המשטרתי המשיך בגפו אל בית המשפט כדי לדווח על התפנית הדרמטית בסיפור, כשגיבור העלילה נמצא חי, בריא ושלם. השוטרים הסירו את האזיקים מידי ר' שמואל חזר להיות אדם חופשי.

העגלות החלו לנסוע חזרה לעיר כשהעגלה הראשונה היא העגלה בה ישבו הפועל וחבריו. נראה היה שהגילוי המרעיש על כל שהתרחש בהעדרו של הפועל שעשעה את חבריו עד מאד. העגלה נסעה בפראות

העולם ועד סופו. רב זה הוא זה שגילה לי את הסוד, ולכן, תנוח דעתך, כי רק רב זה הוא שיועד מכך, והסוד לא התפרסם ברבים. הרהר הפריץ ואמר ליהודי: אם יש רבי כה גדול, שכל הצפונות והנסתרות ידועים לו, הרי שמבקש אני להכירו. הסכים היהודי ולקח את הפריץ למאור עינים. בפגישתם, שאל הפריץ את המאור עינים: האם יש עוד אנשים שיועדים מסוד זה, והמאור עינים השיבו בשלילה.

אלא שעם כל זאת לא נחה דעתו של הפריץ והוא ביקש מהרבי שיעזור לו להשיג כתב ייחוס אמיתי של פריצים, וכך יוכל הוא תמיד להיות סמוך ובטוח שלא יוסיפו ויקנטרו אותו בדברים על ייחוסו המפוקפק. המאור עינים הסכים מיד ואמר לפריץ: סע לעיר הגדולה וילנא, שם תמצא פקיד גבוה הממונה על תחום הייחוס והוא זה שייתן לך את כתב ייחוסך כפריץ.

הפריץ שהבין את גדולת המאור עינים קם ונסע לוילנא, למרות שלא ידע להיכן עליו לפנות שם. להפתעתו המרובה, בהיותו על אם הדרך, סמוך לוילנא, פגש הפריץ את אחד מדודיו הזקנים, שסיפר לו כי הוא הפקיד הממונה על הייחוס וכי הוא יודע היטב את הייחוס המשפחתי. הדוד הזקן הנפיק לו מסמך רשמי ומסודר ובו כתב לו את סדר ייחוסו, והפריץ חזר לביתו שמח וטוב לב.

סיים הרה"ק מטשרנוביל ואמר: דודו הזקן של הפריץ כבר היה מת יותר מחמישים שנה, ועם זאת, החיו אותו כדי לחזק את האמונה בה' ובעבדיו הצדיקים בעולם. על אחת וכמה שנקל הוא להחיות גוי שמת רק לפני שבועיים ימים.

סיפור זה סיפר רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות כפי ששמע זאת מהרה"ק רבי דוד בידרמן מלעלוב זיע"א ששח לו כל זאת כשחזרו יחד מציון התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי.

על הפסוק (במדבר כב ב): 56 וַיֵּרָא בָּלָק בֶּן צְפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרִי, פִּירַשׁ הַרְהִ"ק הַרְבִּי רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִיזְעַנְסְק זיע"א בספה"ק 'נועם אלימלך': כי בלק היה מבין בישראל שיכולין לפעול בדיבור שלהם כל מה שרוצים, על דרך שאמרו (מו"ק טז): הצדיק גוזר והקב"ה מקיים, וזהו 'וירא', לשון הבנה, שהבין את 'כל אשר עשה ישראל' הוא 'לאמורי', כלומר, בשביל אמורי הוא הדיבור, וזהו שאמרו אין כחן אלא בפיו.

הזרוע השתלט על התפקיד. האמת היא שהאיש מגיע ממשפחה בזויה ושפלה, והוא כמובן מתבייש בזה מאוד. את הפיכתו לפריץ עשה כשלפני שנים רבות הצליח להיכנס בנעליו של פריץ שמת. הפריץ דגן גנב לו את ארנקו הגדוש במטבעות כסף וזהב, ואף גנב לו את כתב הייחוס. כך עלה בידו לעשות את עצמו כאילו הוא פריץ.

כיון שכן, המשיך המאור עינים ואמר, אתן לך עצה טובה: לך לארמונו של הפריץ וכשתהיה יחד עימו בחדר תצקע עליו את האמת לאמיתה, שאינו פריץ ואינו מגזע פריצים, וכי האמת היא שמוצאו ממשפחה בזויה ושפלה עד מאוד. דע לך שהפריץ יתחיל לצווח עליך, אך אל תירא ואל תחת ממנו. אזור כגבר חלצוך ואמור לו את ייחוסו הבזוי, וכך תפיל עליו אימתה ופחד שסודו הגדול התגלה.

כאשר תראה שהפריץ נבהל כהוגן וחששותיו עולים שמא תפיץ את הידיעה הזו ברבים, תוכל להגיע אתו במהירות להסדר ולפיו ישחרר את היהודי מבור כלאו, ימחל לו על חובו ויחזירו לפונדק כמימים ימימה.

היהודי, באמונת הצדיקים שהייתה בו, לא איחר מלעשות כדבר המאור עינים. הוא הגיע אל ארמונו של הפריץ וביקש לשוחח עמו בארבע עיניים. משהיו שניהם בחדר, החל היהודי לצעוק ולצווח את האמת הידועה לו עליו. האיש הטיח בפניו את הסיפור הסודי ולפיו כל הייחוס שבו הוא מתפאר אינו הייחוס שלו, אלא נגנב בידי מאותו פריץ, בעוד שהוא עצמו כפרי פשוט ממשפחה בזויה.

הפריץ נבהל מאוד לשמע האמת שעד כה חשב שאיש אינו יודע הימנה. וכשראה היהודי את בהלת הפריץ, אמר לו: נכון אני שלא לפרסם את ה'ייחוס' המפואר שלך אם תשחרר תיכף ומיד את הפונדקאי מבור כלאו, תשיב לו את הפונדק, ואף תתן לו סכום כסף נאה כפיצוי על הצער שעוללת לו. הפריץ הסכים מיד, ובעצמו הלך לשחרר את היהודי מכלאו.

חלפו כמה שעות והפריץ הבין כי עדיין לא הועיל כלום בתקנתו. גם אם אותו יהודי אכן יעמוד בהסכם ולא יספר את הסוד, הרי שיתכן שישנם עוד כאלה שיועדים את הסוד, ואולי הם אלו שייספרו זאת בשער בת רבים. מיד הזעיק הפריץ את היהודי ושאל אותו בחרדה גלויה: אמור לי את האמת מנין נודע לך דבר זה שכתב הייחוס שבידי נגנב מאותו פריץ?

היהודי לא חשב לרגע שעליו להסתיר את מקור ידיעתו וסיפר לפריץ, כי לאחר שקרוב משפחתו הושלך אל בור הכלא, עלה בדעתו לעזור לו, ובשל כך נסע אל רב יהודי גדול, עושה נפלאות ושעיניו צופיות מסוף

משונה, זגגה מצד לצד, וכשעלתה העגלה על הגשר הסמוך אל העיר, דהרה מבלי משים היישר אל המים השוצפים של הנהר הסוער... השמחה הגדולה של בני משפחת הפועל התהפכה באחת לאבל מוחלט, כשראו בעיניהם את גופתו נסחפת במהירות במורד הנהר ונעלמת מעיניהם. הם ידעו היטב כי הסיכויים למצוא את גופתו כמעט אפסיים. הנהר זורם במהירות עצומה, עובר ממדינה למדינה בכל היבשת, והפועל כבר בוודאי נמצא מאות ק"מ הרחק מהם.

למרות זאת, ברגעיהם הקשים ידעו בני משפחת הפועל להיפרד כראוי מר' שמואל ולהתנצל בפניו על חשד השווא. הם זכרו את השנים הרבות שהפועל עבד במפעל ונהנה מעבודתו, והודו לו על הכל. ר' שמואל שלא הצליח להירגע ממחזה הפלא בו פגש בחיים את הפועל שבעצמו השליך אל דוד המים הרותחים, כמעט ולא הקשיב לדבריהם. הוא ידע שעליו לנסוע בהקדם אל הרה"ק מטשרנוביל כדי להודות לו על הנס והמופת שפעל עבורו באופן פלאי.

כשעמד ר' שמואל וסיפר בפני הרה"ק מטשרנוביל על השתלשלות העניינים, נענה הרבי ואמר לו: דומה עליך שאתה משתומם על שהחזרנו אל החיים גוי שמת לפני שבועיים. דע לך, שזקני הגדול, הרה"ק רבי מנחם נחום, בעל 'מאור עינים' החזיר אל החיים גוי שמת לפני יותר מחמישים שנה. הטה אוזנך, המשיך הרבי, ואספר לך מעשה שהיה אשר כך היה:

מעשה ביהודי תם וישר שחכר פונדק דרכים מפריץ. במשך שנים שילם היהודי את דמי השכירות השנתית בדיוק כפי שסוכם ביניהם. אלא שבאחת השנים, שנה של קור וכפור עצום, עוברי דרכים הדירו עצמם מנסיעותיהם הקבועות וכמעט שלא פקדו את הפונדק, עד שכאשר הגיע מועד התשלום הקבוע לא היה לאיש כסף לשלם לפריץ. הפריץ הסכים לתת לו הארכה של חודש, אלא שגם חודש זה לא הביא עימו בשורות טובות. כשראה הפריץ כי היהודי אינו משלם לו, נהג עימו כדרך הפריצים: השליכו אל תוך בור עמוק וחשון בחצירו, שם קיבל לחם צר ומים לחץ.

אחד מקרובי משפחתו של היהודי שהשתתף בצערו וידע את מצבו הקשה, נסע אל המאור עינים כדי לבקש רחמי שמים על היהודי האומלל שסכנה איומה נשקפת לחייו אם יישאר שם באותו בור.

הקשיב המאור עינים לדברי קרוב המשפחה ואמר לו: דע לך שפריץ שפל זה כלל אינו בא מגזע פריצים, אלא שבכוח

מוליך יקירין וחידושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִדְּרָגָה חֲדָתָה

חֲדָתָה דְּאִוְרֵייתָה
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

בשמירת העינים תלוי צלם הפנים

ובדרך לא היה' ולכך לא הפסיד את קנייניו
הרוחניים אשר נאבדים חלילה כאשר יוצא
לדרכו וחלילה אינו שומר את עיניו.

ולכן באשרי יושבי ביתך' אומרים בסוף הפרק
'תהילת ה' ידבר פי', ואילו בסוף פרק 'אשרי
תמימי דרך' נאמר 'תעיתי כשה אובד', שהרועה
לשומר נכסיו וקנייניו הרוחניים, ימנע עצמו
עד כמה שיכול מלהסתובב בדרך, שלא ימצא
עצמו חלילה בבחינת 'תעיתי כשה אובד'. ואף
היוצא לדרכו ישמור עיניו לבו ומוחו שיישמרו
בטהרתם, ואז יאמר עליו 'אשרי תמימי דרך
- ההולכים בתורת ה', כי אשרי ואשרי חלקו
של האדם שכאשר אין לו ברירה ונצרך ללכת
בעיר ובשווקים, עם זאת הולך בתורת ה' וכפי
ציווי התורה - 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי
עיניכם' (להלן טו לט), ומוחו תפוס בתורת ה'.

וכפי שהסמיכו לכך הצדיקים ז"ע את
הפסוק שלפנינו 'אֲשֶׁר מִחֻזָּה שְׂדֵי יַחֲזֶה נָפֶל
וְגִלּוֹי עֵינָיִם', שאף אם האדם עמל להשיג
מדרגות הקדושה עד שהגיע לבחינת 'מחזה
שדי יחזה' שידיו רב לו בעליונים' (יודע דעת
עליון, אך נופל הוא מכל מדרגותיו באם הוא
'גלוי עיניים' שאינו שומר את עיניו.

ובשם הרה"ק המגיד מזלאטשוב ע"ה הובא:
'איה הקדשה היא בעינים' (בראשית לח כא) רוצה
לומר, איה המקום המזומן להמשיך על עצמו
רוח קדושה וטוהרה, או חס וחלילה להמשיך
רוח טומאה על עצמו, 'היא בעינים', כי עיקר
הקדושה תלויה בשמירת העיניים, אך אם
חס וחלילה מסתכל בעינים על מקומות לא
טוהרים הרי שממשיך על עצמו רוח טומאה.

וראה כעין זה בתפארת שלמה (בלק ד"ה וכסה):
ידוע כי עיקר הקדושה של האדם בשמירת
העינים בחינת הראות כמו שכתוב 'איה הקדשה
- היא בעינים', הקדושה הוא בעיניים, לכן צריך
שמירה מעולה מאד כי היזק ראה שמה היזק.
רוצה לומר שפוגם בשם י"ה כנודע. וזה שכתוב
(להלן כב ה) 'כיסה את עין הארץ' לשון כסות
עיניים, שראה בלק את בני ישראל ששומרים
בחינת הראות. אבל אצל בלעם הרשע כתיב
'נופל וגלוי עינים'. רוצה לומר, זאת הנפילה
שלו כי היה 'גלוי עיניים' שלא שמר בחינת
הראות כנ"ל.

בכל אות, השני - 'אשרי תמימי דרך', נאמר
בתמימי אפ"ן, מדוע.

כי 'אשרי יושבי ביתך' משבח את היושב
בביתו שנשארים פניו כפי שהיה עד עתה, אך
'תמימי דרך' - הנזקק לצאת לדרך, משתנה
צורתו ותארו לשמונה פנים, שאינו יכול
להישאר בתומו ובצדקתו כפי שהיה עד עתה.
וכמו שאמרו משמו של החוזה מלובלין ע"ה
בפסוק (להלן ט ג) 'והאיש אשר הוא טהור וברך
לא היה' מפני מה איש זה טהור הוא, משום

אֲשֶׁר מִחֻזָּה שְׂדֵי יַחֲזֶה נָפֶל וְגִלּוֹי עֵינָיִם וגו' (כד, ד).
יש לומר עפ"י דברי הרה"ק רבי נפתלי
מרופשיץ ע"ה, ויש שהביאו מאמר זה בשם
החוזה מלובלין ע"ה דהנה, שתי פעמים הוזכר
'אשרי' בספר התהלים על סדר אותיות האל"ף
ב"ת, האחד 'אשרי יושבי ביתך' (פד ה) שתיקנו
לאמרו בתפילה יחד עם פרק 'תהילה לדוד'
(פרק קמח) המסודר לפי אל"ף ב"ת, והשני 'אשרי
תמימי דרך' (קט א). אך בעוד 'אשרי יושבי ביתך'
נאמר בסדר א' ב' בחד אפא, כלומר, פעם אחת

מִדְּרָגָה דְּפִלְיָא

צדיקים אינם מרגישים בעמל וקושי בקיום המצוות

ולא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל (כג, כא).

כך ביאר האור החיים הקדוש הפסוק שלפנינו: גם נתכוון לומר שהצדיקים הגם
שעושים מצוות וכל עסקם בתורה, אינם מרגישים שיש להם עמל, על דרך אומרו
(תהלים עג טז) 'עמל הוא בעיני', אלא אדרבא כאדם המרויח וכאדם המשתעשע
בשעשועים לרוב חשקם בתורה.

ובענין זה ידוע משלו של המגיד מדובנא ע"ה (אוהל יעקב נצבים ד"ה כי המצוה) המבאר בטוב
טעם את הלימוד מהפסוק בפרשת נצבים (ל, יא-טו) 'כי המצוה הזאת וגו' לא נפלאה
היא ממך ולא רחוקה היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד".

למה הדבר דומה, ליהודי עשיר שבא מן הדרך בערב שבת סמוך לחשיכה. ויהי אך
בא מן הדרך וירץ במהירות לביתו, ואת החפצים שהיו בעגלה אמר לעגלון כי תיכף
ישלח לכאן את נערו להביא את חבילתו. ואכן משהגיע לביתו ציוה למשרתו כי יביא
את אגודתו מהעגלה החונה מחוץ לבית. הנער הלך סחב והביא את חבילותיו של
אדונו. וכך בא לפניו ובישרו כי מילא משאלתו, כאשר בתוך דבריו התנשף ועודו
מקנח פניו מהזיעה שעליהם.

אמר לו העשיר, איה חבילתי. ויאמר הנער, הנחתה בחדר החיצון. אמר לו העשיר,
מה שהבאת לא שלי היא. אמר לו הנער, לך נא ראה כי אכן הבאתי את חבילתך שלך.
אמר לו העשיר, אין לי צורך לראות זאת, עיני רואות את התנשפותך ואת זיעתך, ודי לי
בזה לדעת כי לא את חבילתי הבאת, חבילתי הינה אגודה קטנה וקלה, לו היית מביא
אותה לא היית מתאמץ כלל.

אלו הם דברי הנביא (ישעיה מג כב) 'ולא אותי קראת יעקב' ומנין - 'כי יגעת בי ישראל',
היגיעה שיעת בעבורי, היא ההוכחה כי לא אותי עבדת, כי עבדת ה' קרובה וקלה
להשגה, ככתוב לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאוד בפך
ובלבבך לעשותו. אמר על כך הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה, משל זה הינו אחד
משלושת המשלים שכיון המגיד מדובנא ברוח הקודש.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

חייב כל אחד ואחד לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב

**כִּי מֵרֹאשׁ צָרִים אֲרָאנוּ וּמִגְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ
הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכֵּן וּבְגָזִים לֹא יִתְחַשֵּׁב** (כג, ט).
כל אדם מישראל צריך ליתן אל ליבו להיות מהלך בדרכם של האבות הקדושים, וללמוד מהם דרך בעבודת ה', ועל ידי ההתבוננות בדרכיהם אפשר לזכות להגיע לאהבת ה', כמו שכתב **בעל הטורים** (דברים 10 ה) 'ואהבת' אותיות האבות, 'בכל לבבך' כאברהם שנאמר בו 'ומצאת את לבבו' (נחמיה ט ח), 'בכל נפשך' כיצחק שמסר נפשו להקב"ה, 'ובכל מאדך' כיעקב דכתיב ביה (לעיל כח כב) 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך'. והיינו שיתנהג כמו האבות במסירות נפש, וגם אם היצר הרע יחלישו יתגבר עליו, ולא יחוס על ממונו בקיום המצוות ובלמידת התורה.

הליכה בדרכי אבות

יהודי עובד ה' נותן דעתו בכל עת ללכת בדרכי אבות ואמהות, כמו שכתוב (תהלים קכא א) 'אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי', 'הרים' אלו האבות, ועל ידי שנושאים עינים ללכת בדרכיהם זוכים למצוא עזר וסיוע, וכל עיקר חוזהם של ישראל בא להם מן היסודות שהעמידו אבותינו הקדושים, כמו שכתוב (במדבר כג ט) 'כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו', 'צורים' הם האבות ו'גבעות' הם האמהות, וכל עבודת האדם ללכת בדרכי האבות כמו שאמרו (תנא דבי אליהו רבה פכ"ג) חייב כל אחד ואחד לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב, כי כל יהודי יש לו שייכות באבות הקדושים ובמעשיהם הטובים, ואף שאין לנו שום השגה בקדושת נשמתם ובגודל עבודתם, מכל מקום לעולם יש לבנים נגיעה באבותיהם, ועל שם כן הם קרואים אבות כי הניחו כוחם לבניהם אחריהם, ולפיכך חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי [ולכן נקראו אבות שלא ה' שום עובדא לעצמותם רק 'בשם כל ישראל', כמו שאנו עושין 'בשם כל ישראל', ומצד זה נוכל אנחנו להתקשר במעשה אבות מפני שהם כללו אותנו במעשיהם (שפת אמת פר' וירא תרמ"ה ד"ה בפרשת)].

משלו על כך שהוא כמו היוצא לדרך, שאף שלא הגיע עדיין למחוז חפצו, הרי הוא נמצא בכל זאת בדרך הרצויה, כך גם ההולך בדרכי האבות אף שאינו זוכה

הקדושים הוא בתפילת העמידה, אשר הם שתקנו ג' תפילות בכל יום, ובעמדתו להתפלל מקדימים זכות אבות ואומרים 'אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב', ובתפילת שחרית מתקשרים בכוחו של אברהם אבינו ע"ה, ובתפילת מנחה מתקשרים בכוחו של יצחק אבינו ע"ה, וכן בתפילת ערבית מתקשרים בכוחו של יעקב אבינו ע"ה, וזהו שאין קורין אבות אלא לשלשה, כי כל עבודתנו היא מכוחם, ובכח תפילות אלו זוכים לעורר כוחם עמנו לסייע בעדנו בעבודת ה' בכל תרי"ג מצוות.

זכות אבות בשלמות עומדת

עוד יעלה על ליבו כי כוחם נמצא עם כל אדם מישראל בכל הדורות והמצבים, שזכות אבות עומדת להם לבני ישראל בכל שנות הגלות, ובכל עת ובכל תפילה מזכירים את זכות האבות הקדושים אשר בזכותם יש לדורותיהם אחריהם עמידה וקיום. [במדרש (בי"ד עא ט): בשעה שהיה הקדוש ברוך הוא מרעיש עולמו, היה (-אליהו) מזכיר זכות אבות וכו', והקדוש ברוך הוא מתמלא רחמים על עולמו. ועוד איתא במדרש (ויק"ר כט ז): אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני אם אתם מבקשים לזכות לפני בדן ביום הזה תהיו מזכירין זכות אבות ואתם זוכין לפני בדן].

ואף שבגמרא נחלקו אם זכות אבות עודנה קיימת או שכבר תמה אותה הזכות, מכל מקום היו צדיקים מפרשים בדרך רמז שבודאי גם היום עומדת לנו זכות האבות, ואדרבה עודנה תמימה ושלמה ולא נגעו בה כל עיקר, וזהו הרמז בדברי חז"ל 'תמה זכות אבות', 'תמה' לשון תמימות, לומר שזכות אבות עומדת בשלמותה, ובמשך כל הדורות עדיין לא השתמשו בה והיא שלמה ותמימה ובכוחה להגן על בני ישראל בכל מצב שהוא.

כוח האבות להתגבר על היצר

ובכל מצב וקושי שאדם נמצא יכול למצוא עזרה וחיזוק מכוח האבות, כמו שנרמז בכתוב שהובא לעיל 'אשא עיני אל ההרים', לשאת עינים בכל עת צרה אל האבות הקדושים 'הרים', ועל ידי כך 'יבוא עזרי'.

לעשות כמעשיהם, מכל מקום הוא זוכה להיות נוגע במעשיהם ואפילו נגיעה בעלמא, וכל נשמות ישראל היו כלולות בנשמת אברהם אבינו, וכל מצוה שקיים היה כולל בה את נשמות יוצאי חלציו, וכן אנו זרעו אחריו מתקשרים בו בכל מעשה מצוה שאנו מקיימים, כי כל מעשי ישראל נעשים מכוח האבות הקדושים שקיימו את מצוות התורה במסירות נפש ובכל הכוונות הראויות בשלימות [והיו נשמות ישראל נכללים בכל מעשי האבות, וראה בשער הגלגולים (הקדמה יא): תחילה יש נשמה אחת אב לכולם והוא אדם הראשון כולל כולם, ואחר כך נכללות כלם בג' אבות אברהם יצחק ויעקב].

כשהולכים בדרכי האבות והאמהות זוכים לברכות האמורות בתורה, כמו שנרמז בפסוק 'אם בחקותי תלכו ואת' ראשי תיבות 'אבות', וכן סופי תיבות עם התיבות בגימטריא 'אמהות', ועל ידי ההליכה בדרכיהם יזכו לכל האמור בפרשה בברכה גשמית ורוחנית.

כוח האבות והאמהות מיוחד כאחד

וכחם של האבות והאמהות מאוחד הוא יחד, וכמו שמצינו אצל שרה אמנו שנעשו עמה ניסים גדולים, והיה הענן קשור על האוהל שלה, והברכה היתה שורה בעיסתה והנר היה דלוק מערב שבת לערב שבת, ואף על פי שלאחר פטירתה הסתלקו כל אותם הניסים, מכל מקום כשנכנסה רבקה לאוהלה של שרה חזרו כל הניסים למקומם, כי היה כוח קדושתם נמשך מדור לדור, עד שהתאספו כל הכוחות אצל יעקב אבינו, ועל שם כן היה נקרא בשם 'ישראל' הכולל את כל האבות והאמהות, ונרמז בראשי תיבותיהם, 'יצחק יעקב ש'רה ר'בקה ר'חל א'ברהם ל'אה, ונקראו גם בניו בשם 'ישראל' כי התאספו בהם כל הכוחות הללו לדורות עולם, וכן מצינו שהזכירו את זכות רחל ולאה בנישואי בועז ורות, 'תן ה' את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית 'ישראל' (רות ד יא), ונמשך כוחם אחריהם לכל בית ישראל.

זכות אבות בג' תפילות

והזמן המיוחד להתקשר בכוח האבות

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

על סדר פרקי אבות

הישיבה בבית ה' מסוגלת לאריכות ימים

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא (אבות פ"ו, מ"ז).

במזמור ה' רועי לא אחסר' (תהלים כג) ביקש דוד המלך שיזכה לשבת בבית ה' לאורך ימים, ועיקר בקשתו היתה לשבת בבית ה' וממילא יזכה לאריכות ימים, אבל לא ביקש בפירוש על אריכות ימים, וזהו 'אך טוב וחסד' ו'אך' לשון מיעוט שלא ביקש אלא על 'טוב וחסד' ולא על 'אורך ימים'. וזהו 'ושבתי בבית ה' וממילא 'לאורך ימים', כי הישיבה בבית ה' היא סגולה לאריכות ימים, כי עשיית טוב וחסד לבדם אין בהם משום הבטחה לאריכות ימים, אבל בזכות ישיבתו בבית ה' יזכה בודאי לאורך ימים. כמאמר חז"ל (ברכות ח.) שהמקדימים ומעריבים לבתי כנסיות זוכים לאריכות ימים - כן פירש בשל"ה הקדוש (מס' תמיד נר מצוה בהגה"ה)...

ויש להוסיף ולפרש בקשתו של דוד המלך 'לאורך ימים', שהוא חוזר וכולל את כל בקשותיו במזמור זה, כי תחילה ביקש שירדפו אותו טובות וחסדים כל ימי חייו אף שלא פירש כמה יהיו ימי חייו, ואחר כך הוסיף ופירש דבריו, שכאשר מצרפים לזה 'שבתי בבית ה' שתהיה ישיבתו בבית ה', אזי יהיה כל הטוב הזה 'לאורך ימים' שיהיה בזה אריכות ימים. ולכן גם בפסוק אחר גם אמר (תהלים כז ד) 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי, ולא ביקש אריכות ימים, כי כאשר ישב בבית ה' כל ימי חייו ודאי יבוא בסיבת התורה 'אורך ימים ושנות חיים'.

דוד המלך ע"ה ביקש שיחון אותו ה' במידה ממוצעת בין העושר והעוני

ובפסוק זה קשה, מדוע אמר 'אך טוב וחסד' אך לשון מיעוט, וכי ביקש שיתמעטו לו הטוב והחסד שביקש עליהם. אלא מתאמרא בשם צדיקים, כי נאמר בפסוק (משלי ל ח) 'ריש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חוקי', שהנביא מבקש מהקדוש ברוך הוא שלא יתן לו לא עושר ולא עוני שזה מטריף דעתו של אדם, עוני אמרו עליו (נדרים סד:) שחשוב כמת, ועושר נאמר בו (דברים לב

טו) 'וישמן ישורון ויבעט' ואם כן העושר קשה הניסיון שלו שחלילה עלול לשכוח מהבורא יתברך, נמצא כי שניהם לא טובים לעבודת ה', על כן אמר דוד המלך ע"ה 'אך טוב וחסד' שאמנם יהיה לו טוב וחסד כדי שיוכל לעבוד את ה' יתברך בנחת, אך שיהיה מאוזן ולא תעבירו העשירות על דעת קונו.

חיות האדם תלויה בקיום המצוות

וענין החיים שמקבלים מהתורה, מאחר ותכלית שמירת מצוות התורה שיתן האדם את כל חיות נשמתו בעד המצוות, על כן כשמוסר את החיות שלו למען התורה אזי נותנת לו התורה חיות מחודשת, כי דברי תורה אינם מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליהם [בגמרא (שבת פג:) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר (במדבר יט ד) 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'], וכיון שמוסר כל החיות שלו בעד התורה אזי זוכה להבטחת התורה 'וחי בהם', שמצוות התורה יחדשו בקרבו חיות מחודשת. וכן מצינו בלימוד התורה שצריך להיות מתוך עמל ויגיעה, עד שיתיש כל כוחותיו ביגיעת הלימוד, וכמו שדרשו חז"ל (סנהדרין כו:) בטעם שנקראת התורה 'תושיה' מפני שהיא מתשת כוחו של אדם, אכן דוקא מתוך היגיעה עד כלות הכוחות זוכים להתחדשות החיות, כמו שאומרים (עריבת ברכת אהבת עולם) 'כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה'. וזהו כוח התורה להביא רפואה לעוסקיה, כי 'וחי בהם' הוא גם לשון רפואה, וכמו שאמרנו (עירובין נד.) חש בראשו או בשאר גופו יעסוק בתורה, והתורה תביא רפואה בכל איבריו [בגמרא (עירובין נד.): חש בראשו יעסוק בתורה שנאמר (משלי א ט) 'כי לוית חן הם לראשך', חש בגרונו יעסוק בתורה שנאמר (שם) 'וענקים לגרגרותיך', חש במעייו יעסוק בתורה שנאמר (שם ג ח) 'רפאות תהי לשרך', חש בעצמותיו יעסוק בתורה

שנאמר (שם) 'ושקוי לעצמותיך', חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר (שם ד כב) 'ולכל בשרו מרפא'.

המצוות נותנות חיות כפי שהאדם נותן חיותו בהם

כפי מה שהוא עושה עיקר מתורה ומצוות כך מידה במידה התורה והמצוות נותנים לו חיים בעולם הזה, וכשהאדם מכניס כל חיותו בעשיית המצוות אזי המצוה עצמה מחיה אותו. וכך פירש השפת אמת (פר' אחרי תרמ"ז ד"ה ומפי') 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', כי באמת תלוי בעשיית האדם ועל ידי זה יחיה, כמו שמפורש במשנה שהתורה 'נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא'. וכמו הרשעים שעיקר רצונם לחיות כדי להנות מעולם הזה ולכן כל חיותם על ידי אכילה ושתייה, כך הצדיקים עיקר רצונם לחיות כדי לקיים מצוות ה' ותורתו ולכן התורה והמצוות הם באמת החיים שלהם ומוסיפים להם חיים, ומדויק בזה מה שאומרים בתפילת ערבית 'כי הם חיינו', כי דוקא לנו שמחשיבים התורה והמצוות לעיקר נותנת התורה חיים.

[וראה עוד בדבריו הנפלאים בפרשת בשלח (תרמ"ט ד"ה לפרשת המן), וזה לשונו: בר"מ אלשיך ז"ל כתב כי כמו שהנפש יש לה חיות על ידי מזון הגוף מכח השיתוף שיש לנפש עם הגוף, כמו כן נוכל להבין כי יוכל הגוף להתקיים גם כן במזון הנפש מכח השתתפות הנ"ל, ע"ש בלשונו. ואמת שכן הוא כפי האדם, כשהגוף הוא טפל להנפש ממילא ניזון הוא במזון הנפש, וכענין שכתבו חז"ל חסידים ראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידן, כי האמת כך הוא שהנפש היא העיקר, ונמשך קיום הגוף ממילא, רק שצריך להיות כמו כן אצל האדם. וזהו שכתוב 'למען אנסנו הילך בתורתך', שיהיה עיקר הקיום על ידי התורה, 'לחם מן השמים' הוא המזון של התורה, וכן כתיב 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם', שהכל תלוי בו, אם יודע ומאמין שהתורה ומצוות הם חיינו ואורך ימינו, יכול לחיות על ידי התורה ומצות גם בעולם הזה, כמו שכתוב 'עץ חיים היא למחזיקים בה'.

יצא לאור ע"י מכון אור לישירים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישירים

זהר הקדוש

עם ביאור הכתר והכבוד

פרשת בלק • דרגתו וכוחו של בלעם הרשע

כדי לבאר כיצד התגברו על טומאתו של בלעם תחילה מבאר את תוקף טומאתו של בלעם הרשע.

ומפרש, **אמר רבי שמעון** לבנו רבי אלעזר, **אלעזר, כל מלוי דבלעם חייבא, תקיפין אינון** - כל דבריו של בלעם הרשע, חזקים הם בכוח הטומאה שיש בו, **והא אוקמוה חברייא** - והרי כבר העמידוהו החברים בזוהר (שמות כא); ודרשו על מה **דכתיב** - שכתוב

(דברים לד י) **'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה'**, **ואמרו** שם בזוהר, שדוקא **בישראל לא קם עוד נביא כמשה, אבל באומות העולם קם, ושואל, ומנו** - ומי הוא הנביא באומות העולם שהוא כמשה, ומשיב, הוא **בלעם**.

ומבאר, אף על פי שמשה ובלעם שווים הם בנבואתם, מכל מקום אינם שווים בקדושתם, כי נבואת משה היא מצד הקדושה, ונבואתו של בלעם היא מצד הטומאה.

ומפרש, **והא אוקימנא מלה** - וכבר העמדנו את הדברים (שם), **דמשה לית דכוותיה בכתיבין עלאין** - משה היה נביא שאין כמוהו בכתיבין עליונים, שהוא כתר תורה שהיה בו, **ובלעם לית דכוותיה בכתיבין תמאין** - ובלעם היה נביא שאין כמוהו בכתיבין תחתונים, שהוא מכוח הכישוף שהיה לו, **דא בסטרא דקדושה** - זה, משה רבינו, הוא מצד הקדושה, **ודא בסטרא דשמאלא** - זה, בלעם, הוא מצד שמאל, שהוא הטומאה.

לאחר שביאר תוקף טומאתו, חזר לקושייתו הראשונה, כיצד יכלו להרוג את בלעם מחמת גודל טומאתו.

ושואל, **ואי כל דא הוה בידיה** - ואם כל זה היה בידו, כלומר, שלא היה כבלעם במדרגת הטומאה, **ופל כף היה תקיף בחכמתא** - בחכמה, עד כדי כך שהיה **גבר דישבח גרמיה בחילא תקיף** - אדם ששיבח את עצמו בכוחו החזק, **דכתיב** - שכתוב (במדבר כג טו) **'ויאמר אל בלק התניצב פה על עלתך ואנכי אקרה פה'**, וביארו בזוהר (לקמן קצח), שבלעם אמר **אעקר ל'כה' מהאי** - אעקור למידת המלכות הנקראת 'כה' - שלא תברך את ישראל, אלא תתהפך לקלל את בני ישראל רחמנא ליצלן, אם כן קשה, **היאך יכלו לקטלא ליה** - האיך יכלו להרוג אותו, והרי היה גדול מאוד במדרגות הטומאה.

וכדי לתרץ כיצד גברו על בלעם אפילו שהיה כוחו גדול, מביא את דברי ספרו של שלמה המלך שכתב כי המשבח את עצמו הרי זה סימן שאינו יודע כלום.

ומקדים ואומר, **אלא בספרא דחכמתא דשלמה מלכא, הכי אמר** - אלא בספר של שלמה המלך כך אמר, **תלת סימנין אינון** - שלש סימנים הם, **סימן לאדם שעבר עברה** - איסור עריות, שנענש בחולי **ירקון** - שפניו מוריקות, **סימן לשטות** - לדעת על אדם שהוא שוטה, **מלין** - שמדבר דברי שטות ושיגעון, **סימן לדעת על אדם דלא ידע** - שאינו יודע כלום, **שבוחי** - משבח את עצמו, **ודא** - וזה המשבח את עצמו, **אכרע לשאר** - מכריע את כולם, שהוא **שוטה בכל עבירות**, כלומר שזהו סימן שהוא גם שוטה שהרי מרבה בדברים, וסימן שהוא גם בעל עבירה, ונמצא, **דכלא אית ביה** - שכל החסרונות יש בו.

במאמר זה יתבאר, כי בלעם הרשע נהרג במלחמת מדין על ידי שנפל על חרבותיהם של פינחס וצבאו, ומבאר שאף על פי שבלעם אמר על עצמו שהוא גדול בכוח הטומאה, אבל אליבא דאמת לא היה כן, אלא היה גונב דעת הבריות, ואמר לישנא דמשמע לתרי אנפין, ורמו כאילו דרגותיו גבוהות, אבל באמת לא היו דרגותיו כל כך גבוהות.

שואל שתי שאלות, הראשונה כיצד לא פחדו מבלעם הרשע, והשנייה על בלעם עצמו, איך לא הגין על עצמו שלא ייהרג.

שאל **ואמר רבי אלעזר, בלעם חייבא** - בלעם הרשע, **מאן קטיל ליה** - מי מבני ישראל ערב ליבו לגשת אליו להורגו, ועוד קשה על בלעם עצמו, **והיך אקטיל** - ואיך נהרג, שהרי היה יכול לעשות בכוחותיו הטומאות, שלא ישלטו בו בני אדם, אם כן באיזה כוח נהרג.

ומתרץ על פי פסוקי התורה מי הרג את בלעם.

מתרץ, **ואמר רבי יצחק, פנחס וסייעתיה קטלוהו** - פנחס וסייעתיו הלוחמים הרגוהו במלחמת בני ישראל עם מדין, ומביא ראיה, **דכתיב** - וכמו שכתוב (במדבר לא ו-ח) **'וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת-פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש וחרצרות התרועה בידו, ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה ויהרגו כל-זכר, ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע המשת מלכי מדין ואת בלעם בן-בעור הרגו כחבר'**, הרי שפינחס וצבאו הרגו את בלעם במלחמת מדין.

ומבאר על פי הפסוקים כיצד יכלו להרוג את בלעם.

וממשיך לבאר כיצד הצליחו להורגו, ואומר שאכן בלעם עשה פעולות להציל את עצמו, **ותניין** - וכמו שלמדנו, **בקריתא דמדין הוה עביד בחכמתא דחרשו** - בעיר של מדין היה עושה בלעם בחכמת כשפיו, **דטאסין באוירא הוא, ומלכי מדין** - והם עשו כישוף שפרחו באויר, בלעם וחמשת מלכי מדין, **ואלמלא ציץ דקדושא וצלזתא דפינחס** - ואלמלא ציץ הקדוש, ותפילתו של פנחס, **דאפילו להון על קטיליא** - שבכח הציץ והתפילות הם הפילו על חרבותיהם של פינחס וצבאו, ואלמלא הדברים הללו לא היו יכולים להורגם. ומביא את הפסוקים שבהם נתבאר כל המבואר לעיל, **הדא הוא דכתיב** - זה הוא שכתוב **'ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם'**, ופירוש 'על חלליהם', היינו שמלכי מדין נפלו מן האוויר על שאר החללים שנהרגו, ומביא ראיה שגם בלעם נפל על חרבותיהם של פינחס וצבאו, **דכתיב** - שכתוב (יהושע יג כב), **'ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם'**, הרי שגם בלעם נפל מן האוויר ונהרגו על חרבותיהם של פינחס וצבאו.

אמר ליה - אמר לו **רבי אלעזר** לרבי יצחק, **כל דא ידענא** - כל זה ידעתי, ולא היתה כוונתי להקשות בפשוטן של דברים, אלא להקשות שהרי כוח טומאתו היה כה גדול, ואם כן איך יכלו עליו.

ושואל על דברי ספרו של שלמה המלך, שכתב שאסור לשבח את עצמו, וקשה, **וְהָאֵלֹהִים זֶר וְלֹא פִיךָ**, שמשמעו על פי פשט, שאדם זר יהלך, ולא יהלל אדם את עצמו, אולם ממה שכתב 'זר' וכפל לומר 'ולא פִיךָ', שגם משמעו זר, יש לדרוש, 'יהלך זר', שלא יהלל אדם עצמו, אלא זר יהלך, **וְאִם לֹא יִהְלַךְ זֶר**, אזי יהלך 'פִיךָ', כלומר, תשבח את עצמך, אם כן משמע שראוי לאדם לשבח את עצמו, וקשה, למה כתב בספרו של שלמה המלך שלא ראוי לשבח את עצמו.

ומתוך, **לֹא הָכִי** - אל תפרש כך את כפל הלשון 'יהלך זר ולא פִיךָ' שראוי לאדם להלל ולשבח את עצמו, **אֲלֹא** כך פירוש הכתוב: 'יהלך זר' שהאדם לא יהלל את עצמו ורק זר יהלל אותו, אבל **אִי לֹא הוּי מֵאֵן דְּאִשְׁתַּמּוּדַע לָךְ** - אם אין מי שמכיר אותך, אזי **אִפְתַּח פּוֹמָךְ לְמַלְאָא בְּאוֹרֵייתָא** - פתח פִיךָ לדבר בדברי תורה, **וְלֹא דִעָא מְלִי קְשׁוּט בְּאוֹרֵייתָא** - ולהודיע דברי אמת בתורה, **וְכִדְּנִי פְתִיחוּ דְּפּוֹמָךְ בְּאוֹרֵייתָא** - ואזי פתחון פִיךָ בתורה, **יִשְׁבַּחוּן מִלְכָּה, וְיִגְדְּעוּן מֵאֵן אֲנִתְּ** - ישבחו דברך, וידעו מי אתה, **דְּלִית מְלָה בְּעֵלְמָא דִּישְׁתַּמּוּדַעוּן לִיה לְבַר נֶשׁ, אֲלֹא בְּזַמְנָא דְּאִפְתַּח פּוֹמִיָּה** - שאין דבר בעולם שיודיע את האדם מי הוא, אלא בזמן שיפתח את פיו, שבו **פּוֹמִיָּה הוֹדַע לְבְנֵי נֶשָׁא מֵאֵן הוּא** - פיו יודיע לבני אדם מי הוא, וזהו 'יהלך זר', שלא יהלל אדם עצמו, 'ולא' כלומר, שאתה נמצא במקום שאין מכירים אותך, אזי 'פִיךָ' כלומר, פתח דברך ויאירו בדברי תורה, וזוהו 'יהללך זר', אבל לעולם אסור לו לאדם לשבח עצמו, וכמו שכתוב בספרו של שלמה המלך.

ועל פי זה מבואר, שאמנם בלעם שיבח את עצמו במעלות גדולות, אך זה עצמו היא הוכחה וסימן שבאמת לא היה לו כלום ולכן יכלו להתגבר עליו.

לאחר שרבי שמעון ביאר שבלעם הרשע שיבח את עצמו, ולכן אין זו ראייה שאכן כוחו היה גדול, אלא זה סימן שאין בו כלום, ממשיך לבאר, שאפילו שאכן היו לו דרגות מסוימות, אבל התפאר בעצמו הרבה יותר מכוחותיו האמיתיים, כי היו לו רק מעלות בכח הטומאה ולא בכח הקדושה, ובדבריו הוא גנב את דעת הבריות.

וחוזר רש"י לבאר את ענינו של בלעם ואמר לבנו רבי אלעזר, **ההוא רשע דְּבִלְעָם, שְׂבוּחֵי מִשְׁבַּח גְּרָמִיָּה בְּכֹלָא** - אותו בלעם הרשע, היה משבח את עצמו בכל התשבחות, **וְעַם כָּל דָּא** - ועם כל זה לא היה משבח עצמו בדברים של שקר לגמרי, אלא **גְּנִיבוּ דְּדַעְתָּא קָא גְּנִיב** -

אלא בלעם היה גונב את דעת הבריות, באופן שכשאמר דבריו, עלה **וְאִסְתַּלַּק בְּמַלְוִי** - ונתעלה בדבריו בעיני העולם אף שדרגתו לא היתה גבוהה.

ומפרש איך אמר דבריו באמת, ובחדא מחתא גנב דעת הבריות, שהרי **בְּמַלְוִי זְעִירִין** - בדברים קטנים שהיה בו אמת, היה אומרם בלשון שהשומע אותם **הוּהוּ עֲבִיד רַבְרְבִין** - היה עושה אותם לדברים גדולים, **מֵה דְאָמַר עַל אֵינוֹן דְּרָגִין** - מה שאמר על אותם דרגות שהשיג, על **מַלְוִי מְסַבִּין הוּהוּ אָמַר** - דברים טמאים היה אומר, וקִשְׁטוּט אָמַר - ואמת אמר, שהרי היה לו

דרגות בטומאה, **אֲבָל הוּהוּ רִשְׁעָא הוּהוּ אָמַר, וּמִשְׁבַּח גְּרָמִיָּה בְּאַרְח סְתִים** - אבל אותו רשע היה אומר דבריו, ומשבח עצמו בדרך סתומה, ועל ידי זה **אִסְתַּלַּק בְּמַלְוִי** - היה מתעלה בדבריו בעיני הבריות, **דְּכָל מֵאֵן דְּהוּהוּ שְׁמַע, חֲשִׁיב דְּאִסְתַּלַּק עַל כָּל גְּנִיאי עֲלָמָא** - כי כל מי שהיה שומע את דבריו, היה חושב שהוא אומר שדרגתו עולה על כל נביאי העולם, אפילו במדרגות הקדושה, וזו היתה גניבת דעת הבריות של בלעם.

ומביא דוגמא על דבר קטן שאמר, ונשמע לדבר גדול, שאמר 'שומע אמרי אל' וכוונתו היה ששומע נבואתו מצד הטומאה, אולם מי שאינו מבין חושב ששומע מצד הקדושה.

ומפרש אלו מדבריו היו גניבת דעת הבריות, **דְּכְתִיב** - שכתוב (במדבר כד טז), **שְׂמוֹעַ אֱמֹרִי אֶל יוֹדַע דַּעַת עֲלִינוּ**, והרי זו הפלגה גדולה במעלתו, וכי **מֵאֵן גָּבַר בְּעֵלְמָא** - האם יש אדם בעולם, **דְּהוּהוּ שְׁמַע מִפּוֹמִיָּה מְלִין אֲלִין** - שהיה שומע מפיו של בלעם דברים אלו, **דְּלֹא חֲשִׁיב דְּלִית בְּעֵלְמָא גְּנִיָּה** - ולא חשב שאין בעולם **מְהִימָנָא גְּנִיָּה** - נביא נאמן כמוהו השומע אמרי אל ויודע דעת עליו.

ומוסיף לבאר, **וּקְשׁוּט הוּהוּ וְהָכִי הוּהוּ** - ואמת היה וכך היה, כי מה שהעיד על עצמו **וְאִם שְׂמוֹעַ אֱמֹרִי אֶל, הָכִי הוּהוּ** - כך היה, שהיה שומע אמרי אל, וכן מה שהעיד על עצמו **וְיוֹדַע דַּעַת עֲלִינוּ** **הָכִי הוּהוּ** - כך היה, שהיה יודע דעת עליו, ומכל מקום היה בדבריו גניבת דעת, שהרי **וְהוּהוּ רִשְׁעָא הוּהוּ אָמַר עַל דְּרָגִין דְּאִתְדַבֵּק בְּהוּ** - ואותו רשע בלעם אמר תשבחותיו על מעלות שנדבק בהם, כי מה שאמר **שְׂמוֹעַ אֱמֹרִי אֶל**, גנב בזה דעת הבריות, שהרי **בְּמִלָּה** - בתיבת 'אל' רמז בזה דאִיהוּ בְּסִלְקוֹ עֲלָאָה - שהוא במעלה העליונה, כלומר ששומע נבואתו מספירה עליונה.

ומתחילה מפרש מה שאמר 'שומע אמרי אל', שאמת אמר.

ומפרש, **וְהָכִי אָמַר** - וכך אמר, **שְׂמוֹעַ אֱמֹרִי אֶל**, דהנה **הָאֵל**, **דָּהָא כְּתִיב** - לא כתוב בה"א, והטעם הוא, דָּהָא - שהרי כתוב (תהלים יח לא) **הָאֵל תָּמִים דְּרָפּוֹ**, ומשמעו של 'האל' עם ה' הידיעה, הוא על 'האל' הידוע, שהוא הקדוש ברוך הוא, **אֲבָל** אם כתוב **סְתֵם אֵל** בלא ה' הידיעה, הכוונה **לֹא אַחַר אִיהוּ** - הוא, שהוא סמא"ל הרשע, וכמו שכתוב (שמות לד יד) **כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר**, שפירושו לעבודה זרה, וכתוב 'אל' סתם.

ומסיים פירושו, לכך אמר בלעם **שְׂמוֹעַ אֱמֹרִי אֶל**, בלא ה' הידיעה, כי אמנם אמר דבר אמת, אך **מִלָּה זְעִירָא אִיהוּ** - דבר קטן הוא, כלומר, שורש נבואתו באה מ'אל אחר' שהוא צד הטומאה, אבל **וְדָמִי לְמֵאֵן דְּלֹא יָדַע, דְּאִיהוּ רַב וְעֲלָאָה** - למי שאינו יודע ההבדל בין 'האל' ל'אל', דומה אצלו לדבר גדול ועליון, כלומר, שנבואתו הוא מצד הקדושה, אך האמת היא שבלעם היה **שְׂמוֹעַ אֱמֹרִי אֶל**, ולא היה 'שומע אמרי האל', כי נבואתו היא מצד ההוא **דְּאִקְרִי** - אותו שנקרא **אֵל אַחֵר**, וכמו דְּכְתִיב - שכתוב **כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר**.

נפשי צמאה לדעת
כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר > עם פירוש "הכתר והכבוד"
ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

אוצר ספרי החסידות המבוארים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

ל להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com